

פרשת חוקת

מה בפרשה: סיכום מתומצת של פרשת השבוע

על קורח היה לדעת כי חיוב המצוות הוא אך ורק בגלל ציווי ה' ולא מצד שום סיבה או גורם כלשהו. זו אחת הסיבות שמיד אח"כ אנו קוראים על מצוות פרה אדומה

בפרשה הקודמת קראנו על מחלוקת קורח ועדתו, שכדי להמחיש את טענותיהם הגיעו לפני משה עטופים בטליתות ושאלו: האם טלית שכולה תכלת חייבת בציצית (שגם הוא בעצמו חוט תכלת) והאם בית מלא ספרים (ספרי תורה) חייב במזוזה (שגם בה כתובות פרשיות מהתורה)?

מטענותיהם מסתבר כי לא ידעו את טעמי המצוות ולכן חלקו על משה. באופן מהותי יותר, היה עליהם לדעת כי חיוב המצוות אפילו שיש להן טעמים גלויים, הוא אך ורק בגלל ציווי ה' ולא מצד שום סיבה או גורם כלשהו. זו אחת הסיבות שמיד בתחילת פרשת השבוע, לאחר מעשה קרח, אנו קוראים על מצוות פרה אדומה אשר לא נמצא לה שום טעם על אף שעיקרי מצווה זו ניתנו לבני-ישראל הרבה קודם לכן, בהיותם במרה, עוד לפני מתן תורה. לכן נאמר במצוות פרה אדומה: "זאת חוקת התורה" - גזירה היא מלפני, אין לך רשות להרהר אחריה.

פרה אדומה

נגיעה במת הופכת את האדם ל"טמא מת" ואפילו הימצאותו של האדם תחת קורת גג אחת עם המת כופה עליו טומאה ומאותו הרגע חל עליו איסור להכנס לקודש. כדי לטהרו יש להזות עליו מי חטאת (מלשון חיטוי וטהרה) המורכבים ממי מעין ואפר פרה אדומה. שליחי הציבור היו יוצאים לחפש פרה שכולה אדומה (אפילו שתי שערות בצבע אחר היה בהן די כדי לפסול אותה) וש"לא עלה עליה עול", כלומר, שלא השתמשו בה לעבודה כלשהי. משנמצאה הפרה המתאימה היו מוציאים אותה אל מחוץ למחנה, שם היה הכהן הגדול שורף אותה ומזה מדמה שבע פעמים לכיוון אוהל מועד. אחר כך היו שורפים אותה, ואת אפרה ערבבו במי המעין.

מי שנטמא על ידי מת, טמא למשך שבעה ימים. ביום השלישי וביום השביעי היו מזים עליו מי חטאת ולעת ערב היה טובל במים ונטהר מטומאתו. תשע פרות אדומות נמצאו ונשרפו מימי משה רבינו ועד לחורבן הבית השני. הפרה העשירית תהיה בימי מלך המשיח, שיגאלנו בקרוב ממש.

הטעות והעונש

בזכות מרים הנביאה היתה לעם ישראל באר מים צמודה במשך כל זמן היותם במדבר. אולם משמתה מרים נעלמה גם הבאר. ראו בני ישראל שאבד להם מקור המים החלו לריב עם משה ואהרן. "למה הבאתם את קהל ה' אל המדבר הזה למות שם אנחנו ובעירנו (הצאן שלנו)". בעקבות צעקותיהם מורה הקב"ה למשה ואהרן ללכת אל אחד הסלעים ולדבר אליו כדי שיצאו ממנו מים.

הסלע לא היה מיוחד במראהו ובני ישראל, שלא הבחינו בו, החלו לרטון ולהתגרות במשה: "מאיזה סלע תוציא לנו מים?". משה קצף: "שמעו נא המורים (עקשנים), המן הסלע הזה [שלא נצטוו עליו] נוציא לכם מים?" שאל בכעס והיכה על הסלע. ואכן בהכותו על הסלע יצאו טיפות אחדות בלבד ורק בפעם השנייה נזדמן לו הסלע הנכון ובהכותו יצאו מים רבים - "ותשת כל העדה".

אומנם המטרה הושגה והיו מים לעם אך בגלל כעסם לא קיימו משה ואהרן את ציווי הקב"ה כראוי. היה

פרשת חוקת

עליהם לדבר אל הסלע, אז היה המופת גדול יותר מאשר בהכאה והיה גורם לקידוש שם שמים גדול יותר.

"הקב"ה מדקדק (מקפיד) עם צדיקים כחוט השערה" ולכן על אף שהחטא לא היה חמור כל כך נענשו משה ואהרן, שהנהיגו את עם ישראל ממצרים ועד עתה, ונגזר עליהם שלא יכנסו למקום שכה ציפו לו - לארץ ישראל.

הסתלקות אהרן

כבר בתחנתם הבאה נסתלק אהרן הכהן מן העולם. משה, אהרן ואלעזר בנו עלו אל ההר ושם העביר אהרן את בגדי הכהונה לבנו והכתיר אותו לכהן גדול. בראות העם את משה ואלעזר יורדים לבדם מן ההר הבינו את אשר קרה לאהרן - "ויבכו את אהרן שלושים יום כל בית ישראל".

אהרן היה זה שרדף את השלום בימי חייו והיה מטיל אהבה בין בעלי מריבה ובין איש לאשתו, לכן האבל הקיף את כל תושבי המחנה ללא יוצא מן הכלל. מות אהרן הורגש עוד יותר כשנעלמו ענני הכבוד, שכיסו את מחנה ישראל במדבר בזכותו.

נחש הנחושת

מלך אדום לא הרשה לבני-ישראל לעבור בארצו והם נאלצו להקיף אותה. ארץ אדום ניתנה בירושה לעשו ולכן נצטוו שלא לכבוש אותה בכח מידי צאצאיו האדומים. בינתיים מנסה הכנעני שיושב בהר להלחם בעם ישראל ונוחל מפלה ניצחת. הדרך ארוכה וקשה ושוב מתלונן העם בפני משה: "למה העליטנו ממצרים למות במדבר...".

תגובת הקב"ה באה מיד והנחשים נשלחו כדי להקיש במתלוננים בארס שבין שיניהם. למראה החללים הרבים מתחרטים בני-ישראל ומבקשים ממשה: "חטאנו כי דיברנו בה' וברך, התפלל אל ה' ויסר מעלינו את הנחש". תפילת משה נענית ועל פי ציווי ה' הוא מעמיד נחש העשוי מנחושת שכל המסתכל בו נרפא. הרפואה היתה בעיקרה רוחנית, כי כאשר בני-ישראל היו מסתכלים כלפי מעלה היו משעבדים את ליבם לאביהם שבשמים. בסוף הפרשה מסופר על מלחמות ישראל וניצחונותיהם על סיחון מלך חשבון ועוג מלך הבשן.

חנוך לנער על פי דרכו

פרשת השבוע היא למעשה המשך הפרשיות הקודמות: מרגלים וקורח מכאן ומי מריבה מכאן, והתוצאות כמעט דומות: שם נחרב הדור לפני הדור, וכאן נחרבו מנהיגי הדור משה ואהרן. גם במחלוקת קורח וגם במי מריבה ידם של ליצני הדור היתה במעל. על ליצנות הדור של מי מריבה מספרים חז"ל: היו משה ואהרן מהלכים וכל ישראל אחריהם, והיו ישראל רואים אבן והיו עומדים ומקיפים אותה, והיו הקרבים אומרים: אין אתם יודעים שבן עמרם רועה של יתרו היה ורועים פקחים במים, והוא מבקש למשכנו למקום שיש בו מים ולומר לנו: הרי הוצאתי לכם מים - ולהטעות אותנו, אילו כן, יוציא לנו מן האבן הזו. והקדוש ברוך הוא כך צוהו: מכל סלע שרוצים - הוציא להם מים. ומשה הפך פניו, סבור שישראל אחריו, והם היו עושים כתות כתות על האבנים. אמר להם בואו עמי שאוציא לכם מים. אמרו לו: מזה אנו מבקשים, אם מן הסלע הזה אי אתה מוציא, אף מן אבן אחרת אין אנו מבקשים - ונתכרכמו פניו כנגדם ונשבע שאינו מוציא להם מים אלא מאותה שהוא מבקש. "וירם משה את ידו ויך את הסלע במטהו פעמיים" - הכה פעם אחת, התחיל הסלע נוטף מים מועטים טיפין טיפין. אמרו לו: בן עמרם, המים הללו ליונקי שדים או לגמולי חלב? מיד הקפיד כנגדם והכה פעמיים ויצאו מים רבים ושטפו כל מה שהיה נתון כנגדם.

פרשת חוקת

ועוד מובא במדרש במקום אחר: כיון שמתה מרים ומשה ואהרן עסוקים בה, וישראל מבקשים מים ואין מוצאין, מיד נתכנסו עליהם. כיון שראו אותם באים, אמר משה לאהרן: תאמר מהו כינוס זה? אמר לו אהרן: לא בני אברהם, יצחק ויעקב הם, גומלי חסדים בני גומלי חסדים. אמר לו משה: אי אתה יודע להפריש בין כינוס לכינוס? אין זה כינוס של תקנה אלא של קלקלה, שאילו היה כינוס של תקנה היו צריכים להיות בראשם שרי אלפים ושרי מאות וכו', ואתה אומר לגמול חסד הם באים? מיד הטיחו שנאמר: "וירב העם עם משה". כיון שראה משה ואהרן פניהם זעומות, ברחו להם לאהל מועד. והסוף ידוע: "ויאמר ה' אל משה ואל אהרן ... לכן לא תביאו את הקהל הזה אל הארץ אשר נתתי להם".

"קשה היא הליצנות שתחילתה יסורין וסופה כליה". וכלפי מי התלוצצו? כלפי משה ואהרן. משה שהקריב נפשו למען קיומה של האומה וטובתה, ואהרן הכהן שהקריב את עצמו למען השכנת השלום וביסוסו בתוך בית ישראל.

אוי לדור מליצנים המתנקשים קשות במנהיגי ישראל בכל דור ודור החל מאברהם אבינו שליציני הדור אמרו מאבימלך נתעברה שרה ועד ימינו, וככל שהדור יותר ריק מתורה ומצוות, מספר הליצנים הוא יותר גדול כביאורו של רש"י במסכת קידושין: וזה שאינו באחד מאלו, לא במקרא ולא במשנה ולא בדרך ארץ, במה יתעסק אם לא בליצנות.

מפרשי התורה מתלבטים להסביר את החטא והיקפו ביחס לגודל העונש. כמו כן מקשים הלא בעת שיצאו ישראל ממצרים והגיעו לרפידיים ולא היה בנמצא מים, רבו עם משה, "ויצעק משה אל ה' ... מה אעשה לעם הזה", ותשובת ה': "קח אתך מזקני ישראל ומטך ... והכית בצור ויצאו ממנו מים ושתה העם". הוה אומר שההכאה כשלעצמה אין בה משום חטא כה גדול, ומדוע העונש הוא כה גדול - "לכן לא תביאו את העם הזה", וכו'!

טובי המחנכים מתלבטים בבעיית חינוך הילד והנוער כיצד לעשותו לבן אדם מתאים, טוב ורצוי לחברה ולציבור. שתי שיטות קיימות בחינוך: שיטה אחת האומרת כי בלב הילד פנימה גנוזים כוחות טובים, פוריים וצריכים לעשות הכל כדי לעורר את הכוחות הנרדמים של הילד ולהוציאם לאור. דבר זה ניתן על ידי הדרכה מתאימה והבלטת הדברים החיוביים שבחברה ולהצביע על השליליים ותוצאותיהם. כל זה צריך להעשות בדרכי נועם, בחינוך והסברה ולא במקל ורצועה שהם אמנם מפחידים את הילד אך אינם מחנכים. פחד והטלת מרות מביאים לפעמים תוצאות הפוכות ומרחיקות לכת. מאידך ישנה שיטה האומרת שאמנם קיימים כוחות פוריים בנפש הילד, אך יצר לב האדם רע מנעוריו וכבר בשנותיו הראשונות רואים אצל הילד את יצר ההשתלטות וההתרברבות וכדי להתגבר על יצרים חזקים אלה אין לסמוך על החינוך וההסברה בלבד, אלא יש צורך בכח ההרתעה - המקל והרצועה וכדברי שלמה המלך במשלי: "חושך שבטו שונא בנו", וכדברי המדרש שכל המונע בנו מהמלקות, סוף בא לתרבות רעה ושנאהו.

למדים אנו שלכל שיטה לקויים ופגמים, אולם ברור שאפילו הגורסים שיש להשתמש במקל ורצועה מודים שלא תמיד מותר ואפשר לנקוט באמצעים אלו. שיטה זו כוחה יפה כל עוד הילד קטן ואינו מבין שפה אחרת מאשר שפת המקל, אולם כשהילד הולך ומתבגר צריך לחנכו בדרכי נועם והסברה ואם משתמשים אז במקל חובלים מביאים לכל מיני תוצאות המתנקמות בהורים עצמם.

בצאת ישראל ממצרים היו בני ישראל בחינת ילדים וכבר התחיל להתבלט נגע הפלגנות ודברי הריבות, אז עדיין היתה אפשרות להשתמש בשיטה של "והכית בצור", אולם משנתבגר העם אחרי ארבעים שנות נדידה במדבר והיה עומד על סף הכניסה לארץ כשהמשימה העומדת לפניו היא לכבוש, לנחול ולהנחיל את הארץ, דורשת התקופה - "ודברתם אל הסלע" - לדבר ללא הרף עד שיצליחו להוציא את מימיו,

פרשת חוקת

וכשמחליפים את היוצרות, הרי זה מתנקם במחנך ובמתחנך, ולכן המסקנה היא: "לא תביאו את הקהל הזה אל הארץ אשר נתתי להם".

גם בדורנו קיימת עדיין אבן גדולה על פי הבאר המעכבת את המים המסמלים תורה וחכמה, שפע ברכה והצלחה. אין עצה אלא לדבר אל הסלע, להשפיע ולחנך ומאמינים אנו שבסופו של דבר "ונתן את מימיו".

הרבה מעבר לארבע על ארבע

"מי כתב תרגיל בחשבון ולא פתר אותו,?" ליהג השיכור ברחוב החשוך כשראה מולו רכב ארבע על ארבע. ברוך אומר ועושה - נטל השיכור מסמר שמצא וחרט על דופן הרכב ליד המספרים: $4*4=16$

חריטה מכוערת על רכבו החדש לא עשתה לבעל הרכב טוב בעיניים. בלית ברירה נטל את הרכב לפחחות וצביעה, כשבליבו מקווה הוא שלא יישנה המקרה שוב. אך למחרת בלילה עבר השיכור שוב, שם גילה שהפתרון איננו.

על מנת למנוע עוול מנוסעי הכבישים בארץ, חרט השיכור שוב את הפתרון והפליג לדרכו. בעל הרכב קלט שזה לא עסק, לקח את הרכב לפחחות וצביעה, ואף הזמין סט מדבקות היוצרות את התרגיל $4*4=16$.

בלילה עבר השיכור לביקורת. כשראה שהתרגיל הנכון מתנוסס על דופן הרכב, חרט לידו 'וי...'

דיני פרה אדומה הפותחים את פרשתנו מתחילים במילים: "זאת חוקת התורה", "חוק" פירושו, דבר שטעמו לא פורש בכתוב. ה'אור החיים' הקדוש שואל מיד: לקרוא לדיני פרה אדומה "חוקת התורה" זה לא מדויק. צריך היה לכתוב 'זאת חוקת הפרה', 'זאת חוקת הטהרה', אבל "חוקת התורה!?" טרם שנכתוב את תירוצו המחכים, נקדים בסיפור יהודי:

"האם יום חג היום שכל חנויות העיר סגורות,?" תמה הכפרי שהגיע לעיר הגדולה. לרגע חשש שמא חילל שבת או חג, אך כשנכנס לבית הכנסת גילה שלא חג יש כאן, אלא יום אָ בָּ ל. הכומר המקומי החליט להתווכח עם היהודים בענייני אמונה והראשון שיאמר את המילים "לא יודע" ישליכוהו לנהר.

מששמע זאת הכפרי ניגש לרב העיר: "ברצוני ללכת להתווכח עם אותו כומר." הרב פקפק ביכולתו לנצח, אולם הכפרי לא ויתר: "אני נוטל זאת על אחריותי, במקרה הגרוע ביותר, אני זה שייהרג." הרב נד לו בראשו. הכומר צחק כשראה כפרי נבער מתקרב לוויכוח עמו, ביהירותו העניק לו הכומר את השאלה הראשונה. והכפרי שאל: "מה פירוש המילים 'ואנכי לא ידעתי.?' הכומר, בלי לחשוב, ירה: "אני לא יודע." הדרך למי הנהר הייתה קצרה מאוד.

בשכונת היהודים גברו השמחה והצהלה, והרב שאל את הכפרי: "איך עלה בראשך רעיון כזה לשאול את הכומר שאלה מכשילה." הכפרי ענה בתמימות: "כשקראתי בחומש מילים אלו, לא הבנתי את פשרן. הסתכלתי בתרגום אונקלוס וראיתי שאינו יודע, פניתי לעיין ברש"י וגם הוא אומר שאינו יודע. ואם הם לא יודעים, אז הגוי ידע...!"

הקדמה נוספת: תורתנו הקדושה מכילה רבדים אין ספור. אך לחלוקה המינימלית ביותר אני קורא -

פרשת חוקת

"ארבע על ארבע." קרי: פשט, רמז, דרש וסוד. כשכל אחד מרבדים אלה מכיל בתוכו את כל האחרים [לדוגמה: פשט שבפשט, רמז שבפשט... פשט שברמז, רמז שברמז... וכן הלאה].

ועתה לתירוצו של רבי חיים בן עטר: מצוות התורה מתחלקות לשתי קטגוריות: 'מצוות שכליות' - המחייבות אותנו לקיימן בשל השכל הישר (כיבוד הורים, לא לגנוב ולרצוח), ו'מצוות שמעיות' - המחייבות אותנו לקיימן כי טעמן מסביר את סיבת הקיום (שביתה בשבת כי ביום זה נח הבורא, חגיגת החגים שצוינו בתורה לזכר המאורע שקרה בהם).

אם כן, נמצא שכמעט כל מצוות התורה טעמן בצידן, בין אם מבינים אנו מעצמנו את ההיגיון שבהן, ובין אם זקוקים אנו להסבר האלוקי מדוע לקיימן. אך מצוות פרה אדומה שטעמה לא נתגלה לנו - אות וסימן היא לכל שאר מצוות התורה שאותן אנו מקיימים. לאמור: לא בשל העובדה שקיבלנו טעם וסיבה לקיום המצוה אנו שומרים עליה באדיקות, אלא בשל העובדה שנצטוונו עליה מפי בורא העולם.

מצוות פרה אדומה המוגדרת כ"זאת חוקת התורה", מבהירה לנו שכפי שמצוה זו היא חוק ללא נתינת טעם וסברא, כך גם טעמי שאר המצוות הם רק כדי ל"הטעים" לנו את המצוה. אין זה טעמן העיקרי.

גדולי ישראל המנווטים בים הגועש של צוק העיתים את קהילות ישראל ביד אמונה, מתקנים תקנות שונות לפי מצב הדור. לעיתים הוראתם אינה ברורה לנו, אך זאת צריכים לדעת: חובתנו לקיים את דבריהם בלי להרהר אחר הסיבה שהניעה אותם לתקן את התקנה.

לעיתים השיטה של "אני עושה ולא יודע למה", היא המעולה ביותר. כי, להבדיל מיליוני הבדלות, כפי שבצבא מפקד לא יסביר לפקודו את הסיבה להוראתו, גם הוראות גדולי ישראל הם בגדר: "זאת חוקת התורה" - המצב היחיד שבו תוכל התורה להמשיך לעבור מדור לדור ללא שינוי.

יפתח הגלעדי

"יפתח הגלעדי"

הפטרת השבוע עוסקת בידו שיש בין זקני גלעד ליפתח, בדבר הצעתם אליו לעמוד בראש המחנה להלחם בבני עמון, והסכמתו לצאת להלחם בהצבת התנאי ש"אנכי אהיה לכם לראש". תשובת זקני גלעד ליפתח: "ה' יהיה שומע בינותינו אם לא כדברך, כן נעשה".

המפרשים מבארים כי זקני גלעד הבטיחו ליפתח למנותו כשר ושופט עליהם רק לאחר נצחונו במלחמה ואילו יפתח לא הסתפק בכך, שהרי אם יכשל במלחמה, לא ימליכו אותו עליהם, ואם ינצח במלחמה יהיה זה מתבקש שימליכו אותו עליהם, ואכן הבינו שהוא מעוניין כבר עכשיו להיות ראש ושר עליהם עוד טרם יצא למלחמה, וכך היה ששמוהו להיות לראש ושר עוד טרם צאתו למלחמה.

יפתח, לא הסתפק בהבטחת הזקנים, אלא הוא שיתף כביכול את הקדוש ברוך הוא בחוזה התנאים, כנאמר בנביא: "וידבר יפתח את כל דבריו לפני ה' במצפה", כוונתו של יפתח לא היתה לשם כבוד גרידא, אלא הוא הבין בחכמתו שלא יעלה בידו לנצח את בני עמון אלא רק לאחר שיאמינו בו בני ישראל, שכן, האמון שנותן העם במנהיגיו הוא שנותן לו את הכח להלחם את מלחמותיהם, ולכן לא חשש מלדבר את דבריו לפני ה' - מניעיו היו טהורים. ואכן הצליח במלחמתו ואף היכה את בני עמון שוק על ירך.

פרשת חוקת

בנוסף לכל אלו, נדר יפתח נדר לה' כי אם יתן את בני עמון בידו, הרי שהראשון אשר יצא לקראתו מדלתי ביתו יועלה כקרבת עולה לה'. לאסונו יצאה לקראתו בתו והוא אכן נאלץ לקיים את נדרו שנדר, כנאמר: "וידר יפתח נדר ... והיה היוצא אשר יצא מדלתי ביתי לקראתי בשווי בשלום מבני עמון, והיה לה' והעליתיהו עולה".

חלק נכבד ממפרשי התנ"ך מבארים שהנדר לא היה אלא שלא תנשא ותשב בהתבודדות כל ימיה ועוסקת בעבודת ה', אך יש המפרשים דברים כפשוטם שהעלה את בתו לעולה. ואכן, המפרשים תמהים האם אי אפשר היה להתיר נדרו של יפתח, כמובא במדרש תנחומא לפרשת בחוקותי: ולא היה שם פנחס שיתיר לו את נדרו? אלא פנחס אמר: הוא צריך לי ואני אלך אצלו? ויפתח אמר: אני ראש קציני ישראל ואני הולך אצל פנחס! ובין דין לדין נספית ההיא עלובתא ושניהם נתחייבו בדמיה, פנחס - נסתלקה ממנו רוח הקודש, ויפתח - מת בנישול אברים.

והדברים תמוהים. היעלה על הדעת שיפתח היה מוכן לוותר על בתו ולהמיתה במיתה משונה, ובלבד שלא ימחל על כבודו? ואם כך הם הדברים, כיצד פנחס לא עשה כלום, הוא - פנחס המכונה מלאך ה' לא דאג להצלת נפש מישראל?

המדרש שם מספר כי בתו של יפתח לא השלימה עם גורלה והתווכחה עם אביה, ומשראתה כי אינו שומע לה, בקשה פתח אצל הסנהדרין: "אמרה לו: והרי יעקב אבינו שנדר 'כל אשר תתן לי אעשר אעשרנו לך' ונתן לו הקדוש ברוך הוא שנים עשר בנים, שמא הקריב לקדוש ברוך הוא אחד מהם?!? כיון שראתה שלא שמע לה, אמרה לו: הניחני וארד אצל בית דין, שמא ימצאו פתח לנדרך ... הלכה אצלם ולא מצאו פתח ליפתח להתיר לו את נדרו, שהעלים הקדוש ברוך הוא מהם את ההלכה, שלא ימצאו פתח להתיר לו את נדרו". ואם כך פני הדברים, מה מקום לתביעה על יפתח ופנחס, וכי מה יכלו עוד לעשות לאחר ששמעו את הוראת הסנהדרין?

הגר"ח קנייבסקי שליט"א בספרו "טעמא דקרא" מבאר שיפתח ופנחס לא נהגו במרד ובמזיד. ברור שאילו היה יפתח חושב שיש אפשרות פתרון בידיו של פנחס, היה הולך אליו ולא היה מתאכזר לבתו, וכן גם פנחס, אילו היה יודע כי יפתח לא יבוא אליו, היה לבטח בא הוא אל יפתח. ברם, יפתח סבר שהיות והוא מלך והדין נותן שכבודו יותר גדול מכבודו של כהן גדול, היה ברור לו שפנחס יבוא אליו, וכיון שלא בא, הבין כי ודאי לא בא מפני שלא מצא כל היתר לנדרו. ואילו פנחס סבר שהיות והוא כהן גדול, ויפתח הוא הצריך לו, ודאי יבוא הוא אליו, ובין מחשבותיהם נהרגה אותה עלובה ונתבעו שניהם בדמיה. עונשם לא בא על עצם העובדה שלא באו לבקר זה את זה, חרון האף הגדול היה בשל חישובי הכבוד שבאו על חשבון חייה של אשה צעירה, דבר זה הוא חמור, והקדוש ברוך הוא לא רצה למנוע את היווצרותו, ולכן נענשו.

הרב יוסף זילברפרב שליט"א

(כ , יא)

ויש להבין:

א. מדוע משה עבד ה' לא קיים רצון ה' לדבר אל הסלע?

ב. מדוע לגבי הבאר הראשונה (שמות יז. ו) יצא המים ע"י הכאה ולא ע"י דיבור?

פרשת חוקת

והנ"ל שיש שני סוגי ניסים יש נס שהוא נס גלוי ממש אשר א"א להבינו כלל ללא ההסבר שזה נס, אבל יש ניסים שעושים מעשה בשביל לקרב את הנס אל הבנתנו אף שגם זה הוא נס.

ראיה לדבר זה שהנה מצינו בגמ' (חולין ז:): שאמר רמי בר חמא שגדולים צדיקים במיתתן יותר מבחייהם שנאמר "ויהי הם קוברים איש והנה ראו הגדוד וישליכו את האיש בקבר אלישע וילך ויגע האיש בעצמות אלישע ויחי ויקם על רגליו", ומבאר רש"י שרואים שבמותו של אלישע היה מספיק שיגעו בעצמותיו בשביל להחיות מתים ואלו בחייו היה אלישע צריך בשביל להחיות את בנה של השונמית לגהור על פיו ולהפיח רוח חיים בפיו. ומגמרא זו רואים אנו שצדיק גדול עושה ניסים שאין בהם שום שייכות טבעית כמו שחי האיש שנגע בעצמות אלישע, אבל מי שהוא במדרגה פחות גבוהה כמו שהיה אלישע בחייו היה צריך לעשות מעשה טבעי (נפיחת אויר בפיו) כדי לקרב את הנס אל הטבע.

ע"פ הנ"ל נוכל לתרץ את שאלתנו דלעיל שהבאר הראשון היה בזכות מרים (כמו שמבואר בפרשתינו שכאשר מתה מרים הפסיק הבאר) שהייתה פחות צדקת ולכן היה צריך להכות על הסלע.

אבל משה היה צדיק גדול והיה מספיק שידבר אל הסלע ולא יעשה שום מעשה טבעי, אבל משה בגלל ענותנותו הכה בסלע בשביל להראות שהוא לא צדיק גדול אבל ה' כעס עליו שאסור לו להיות עניו במקום שיפחת קדוש ה' בגלל זה.

וכל כלי פתוח אשר אין צמיד פתיל... (י"ט, ט"ו)

צמיד פתיל השומר על תכולת הכלי שלא תיטמא & עולה בגימטריה 664 והמילה בראשית שבתחילת החומש עולה 913 ומשום שיש בה 6 אותיות יש לה 720 סיקולי אותיות הרי סך כל גימטריות כל הסיקולי אותיות שלה 720*913 שווה 664*990 כגימטריה מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא (990) כפול צמיד פתיל שמבריא שמים וארץ בבראשית ישנו צמיד פתיל על כל שמים וארץ שלא תיטמא התכולה.

ועם 8 האותיות 672 כגימטריה יבק112 & כפול 6 סיקולי האותיות של יבק שהוא בהפטרה של פרשת חקת על יפתח הגבול שעליו נלחם יפתח עם עמון.

ועם התבות 666 כפול 8 האותיות 5328 שהוא תאריך תחלת סיום גילוי כל כדור הארץ וכמסופר בערך אז התפללו המרן קארו והאר"י יחדיו באותו מניין והמרן קארו האריך בתפילתו מעל כל הציבור והאר"י הקדוש אמר לציבור לא להמתין לו משום שמתבונן בתפלתו בים שאין לו סוף כמו שנתגלה אז שהם האוקיינוס השקט והאטלנטי & וכך נשתלם צמיד פתיל על כל & תכולת הארץ הגדול אם יש עליו בחינת תורת כלי שלא יטמא.

וכן עולה מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא עם6 & התיבות 996 כפול 480 שהוא הטווח בין פרה שעשה משה במדבר לבין בית ראשון ופרה שנעשתה בימי שלמה המלך.

וצמיד עולה 144 כפול 4 האותיות עולה 576 כגימטריה משיח בן יוסף עם האותיות כמו שהבטיח יונתן בן עוזיאל בפרושו על המקרא שבידי משיח בן יוסף יש יכולת לנצח את המלחמת גוג ומגוג הזאת שרוצה לטמא את תכולת הכלי של העולם

וידבר ה' אל משה ואהרן לאמור. זאת חוקת התורה אשר צוה ה' לאמור (יט, א-ב)

פרשת חוקת

וברש"י זאת חקת התורה, לפי שהשטן ואומות העולם מונין את ישראל לומר מה המצוה הזאת ומה טעם יש בה לפיכך כתב בה חוקה גזירה היא מלפני אין לך רשות להרהר אחריה, ע"כ. ויש להבין מה מצאו השטן ואוה"ע דוקא במצוה זו, גם צ"ב הלשון מונין.

והנה להלן הביא רש"י ממדרש אגדה, פרה אדומה משל לבן שפחה שטינף פלטין של מלך, אמרו תבא אמו ותקנח צואת בנה כך תבא פרה ותכפר על העגל, ע"כ. ולפ"ז א"ש אמאי קאי הכא השטן, לקטרג על מעשה העגל, רק דיל"ע (וכבר עמדו בזה) דמתחילה כתב רש"י שאין בה טעם וממדרש אגדה הביא שהטעם לכפר על מעשה העגל.

ונראה לומר, דהנה במד"ר כאן איתא א"ל הקב"ה למשה לך אני מגלה טעם פרה אבל לאחר חקה, ע"כ. וביאור הענין נראה ע"פ מה דאיתא (מגילה כה, א) מעשה העגל הראשון נקרא ומתרגם והשני נקרא ולא מתרגם ומבואר שם הטעם משום יקרא דאהרן שלא יהא גנאי לאהרן ממעשה העגל, ולכן אמר הקב"ה לך אני מגלה ולא לאחר משום כבודו של אהרן, ולפ"ז י"ל מש"כ רש"י לפי שהשטן וכו' גזירה היא מלפני היינו משום להסרת פי קטרוג הסתיר טעם פרה, וזהו בלשון מונין (מל' הונאת דברים) שאוה"ע והשטן חקרו בטעם מצות פרה כדי להזכיר מעשה העגל ולקטרג, לכן אמר הקב"ה גזירה היא מלפני ואין לך רשות להרהר.

ובזה יש לכוון מה שכפל תיבת לאמר בשנית, זאת חקת וכו' לאמר, דלאחרים תאמרו שזהו חקה ואין בה טעם אף שידעתם טעמה.

זאת חוקת התורה אשר צוה ה' לאמור דבר אל בני ישראל (יט,ב)

ויש לדקדק דלכאורה היה צ"ל מתחילה דבר אל בני"י ואח"כ זאת חקת התורה.

ויש לבאר עפ"מ דאיתא (תוספתא סנהדרין פ"ג) אין שורפין את הפרה אלא ע"פ ב"ד של שבעים ואחד ע"ש. והנה בגמ' (סנהדרין טז, א) מבואר דמשה רבנו במקום שבעים ואחד הוי, ומעתה א"ש הא דפתח בתחילה זאת חקת וגו' לומר דמדיני הפרה הוא שמשה ידבר אל בני ישראל שיקחו פרה, ולכן כתב זאת חקת וגו' דבר אל בני ישראל.

(רבי יצחק זאב הלוי סאלאווייציק)

אך יש להקשות על זה דשמעתי מרבינו זללה"ה דבקידוש החודש לא סגי לקדש בפני משה אף דהוא במקום סנהדרין ע"א, כיון דצריכים לכך ב"ד ואין ב"ד פחות משלשה, ורק כשיש ב"ד ונצרכים שיהיו ע"א מהני שמשה ייחשב במקום הע"א, אבל האיך יועיל כאן לדבר בפני משה לבדו והרי צריכים שיהא בפני ב"ד.

וצ"ל, דכל מה דנתחדש שצריכים בית דין של שלשה הוא מחמת פסק בית דין דהוא נעשה רק בפני ב"ד של שלשה, אבל כאן שנצטוונו לעשותו בפני ב"ד ע"א אין זה משום שצריכים אנו לכח בית דין של ע"א, אלא דבעינן שחקת התורה תיאמר לפני הסנהדרין שהם הבעלים על עם ישראל ובעינן שיאמרו הדברים לפניהם, וא"כ בזה סגי שיאמר הדבר בפני משה דהוא כנגד סנהדרין ע"א, ונחשב הדבר שנאמר לפני הסנהדרין כולה.

פרשת חוקת

זאת חוקת התורה אשר צוה ה' לאמור (יט,ב)

וברש"י, לפי שהשטן ואומות העולם מונין את ישראל לומר מה המצוה הזאת ומה טעם יש בה, לפיכך כתב בה חוקה, גזרה היא מלפני אין לך רשות להרהר אחריה.

והקשה הט"ז בספרו דברי דוד, דבפ' תולדות פרש"י ד'חקותי' הם דברים שיצר הרע ואומות העולם משיבין עליהם, כגון אכילת חזיר ולבישת שעטנז, שאין טעם בדבר אלא גזירת המלך וחקותיו על עבדיו, וא"כ למה הוצרכה התורה דוקא בפרה אדומה להזכיר שהוא חוק, ולמה לא כתבה גם באכילת חזיר ושעטנז שהוא חוק. ועוד צ"ע מה שהקשו המפרשים אמאי כתיב 'זאת חוקת התורה' ולא 'זאת חוקת הפרה', עי' בכלי יקר ובאוה"ח משכ"ב. ועוד יל"ע, (דביומא יד, א) איתא, דהא דקאמר שלמה המלך בקהלת אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני קאי על פרה אדומה דהיא חוק בלי טעם, והכי איתא במד"ר (יט סוף אות ג), ואילו בתרגום בקהלת שם איתא אמרתי במימרי אחכום אף כל חוכמת אורייתא והיא רחוקה מני, ומשמע דקאי על כל התורה כולה, ודבריו סותרים לסוגיא דיומא דרק הטעם של פרה אדומה נעלם ממנו.

ועי' במדרש רבה כאן (פ' יט אות ו) ויקחו אליך פרה אדומה, אמר ריב"ח א"ל הקב"ה למשה לך אני מגלה טעם פרה, אבל לאחר חוקה, עיי"ש. וצ"ב מה החילוק בין משה רבינו לכלל ישראל, ואם גילה הקב"ה הטעם למשה למה לא גילהו לכלל ישראל. וכן צ"ע, דרש"י כתב דחוקה היינו דגזירה היא מלפני ואין לך רשות להרהר אחריה, ומ"מ חזינן דהראשונים חפשו טעם למצוה זו, עי' בחינוך מצוה ש"ע וברמב"ן כאן.

והנה (בברכות לג, ב) תנן, האומר על קן צפור יגיעו רחמיך משתקין אותו, ובגמ' הטעם שעושה מדותיו של הקב"ה רחמים ואינן אלא גזרות, אף בדברים שיש לשטן ולעכו"ם להשיב עליהם ולומר מה צורך במצוה זו כדפרש"י. והקשו האחרונים דמבואר דשלוח הקן היא גזירת מלך ואינה משום רחמים, ואילו במד"ר (דברים ריש פ' תצא) איתא ולמה התינוק נימול לשמונה ימים, שנתן הקב"ה רחמים עליו להמתין לו עד שיהא בו כחו, וכשם שרחמיו של הקב"ה על האדם כך רחמיו על הבהמה, מנין שנאמר ומיום השמיני והלאה וכו', וכשם שנתן הקב"ה רחמים על הבהמה כך נתמלא רחמים על העופות, מנין שנאמר כי יקרא קן צפור לפניך, הרי מפורש דשורש המצוה הוא משום רחמי הקב"ה על האם, והרוצה לעורר רחמים קורא פרשה זו.

ונראה לבאר ענין זה, דהנה בכתבי הגרי"ז עה"ת הובאו דברי הגר"ח שביאר דברי המדרש דהקב"ה הסתכל באורייתא וברא עלמא, דאנו רואים שחוקי התורה מתאימים להנהגת העולם, כגון לא תרצח ולא תגנוב דרציחה וגניבה הם חורבן העולם, ולכאורה י"ל דמכיון שהם חורבן העולם משום כך אסרה התורה לעשות כן, אבל האמת היא להיפך, שמצד הנהגת העולם היה יכול להיות שרציחה וגניבה יהיו קיום העולם, ורק מפני שהקב"ה הסתכל באורייתא וחוק התורה הוא שדברים אלו אסורים, לכן ברא את העולם באופן שיהיה מזה חורבן העולם, ולפ"ז הוסיף שם שגם מצוות שהן זכר ליציאת מצרים, אין הטעם שמפני שהיתה יציאת מצרים לכן נצטוינו במצוות לזכור אותה, אלא להיפך מכיון שמצוות אלו צריכות להיות זכר ליציאת מצרים לפיכך היתה יציאת מצרים.

ולפ"ז נראה דכל הנידון אם יש טעם למצוות או שאין טעם למצוות והן רק חפץ הבורא, הוא רק אם יש טעם לסיבת הציווי, כלומר שמחמת טעם מסוים צוה הקב"ה לעשות כך וכך, אבל לאחר הציווי לכו"ע יש טעם למצוות, דלאחד שהקב"ה הסתכל באורייתא וברא עלמא והנהגת העולם מתנהלת כפי מה שכתוב בתורה, יש לכל מצוה טעם שמחמתו קיום המצוה הוא קיום העולם ואי קיומה הוא חורבן העולם, אלא שטעם זה אינו סיבת הציווי, דכל ציוויי התורה הם גזירת מלך.

פרשת חוקת

וא"כ אין סתירה כלל בין המדרש לסוגיא דברכות דהאומר על קן צפור יגיעו רחמין משתקין אותו, דהתם אומר הוא שסיבת ציווי הוא משום רחמי הקב"ה על האם, וזה אינו נכון, דסיבת המצוה היא גזה"כ ואינה משום רחמים ומשו"ה משתקין אותו, ומ"מ לאחר הציווי יש טעם למצוה, שהקב"ה רוצה שנרחם על בעלי חיים דכך הוא קיום העולם, ולכן הרוצה לעורר רחמים על עצמו יקרא פרשת שלוח הקן ומי שאין לו בנים יקיים מצות שלוח הקן, דלאחר הציווי יש במצוה זו רחמים ומסוגלת היא לעורר רחמים. ודאתאן להכי, הא דמשתקין אותו אליבא דהסוגיא בברכות אינו רק במצות שלוח הקן, אלא בכל התורה כולה היכא שאדם נותן טעם לסיבת הציווי שבתורה משתקין אותו, דכל התורה היא בגדר חוק וגזה"כ בלי שום טעם.

ובזה מבואר ענין פרה אדומה וא"ש הקו' שהק', דהנה (בסנהדרין כא, ב) איתא, ואמר ר' יצחק מפני מה לא נתגלו טעמי תורה, שהרי שתי מקראות נתגלו טעמן נכשל בהן גדול העולם, כתיב לא ירבה לו נשים אמר שלמה אני ארבה ולא אסור, וכתיב ויהי לעת זקנת שלמה נשיו הטו את לבבו, וכתיב לא ירבה לו סוסים ואמר שלמה אני ארבה ולא אשיב, וכתיב ותצא מרכבה ממצרים וכו'. והיינו דשלמה המלך היה סבור דיש טעם למצוות לסיבת הציווי, וכיון שהטעם דלא ירבה לו נשים הוא כדי שלא יסור לבבו, והטעם דלא ירבה לו סוסים הוא כדי שלא ישיב את העם מצרימה, משו"ה אמר אני ארבה ולא אסור ולא אשיב, ולכן כשהגיע שלמה המלך לפרשת פרה, ובא למסקנה אמרתי אחכמך והיא רחוקה ממני דלא מצא לה טעם, אז הוכח לו דלא כשיטתו שיש טעם למצוות, ומזה הוכיח דלא רק בפרה אלא בכל התורה כולה אין טעם למצוות לסיבת הציווי, אלא גזה"כ הן, ופרה היא ההכ"ת שנתגלה לו שלא כשיטתו.

וזהו שכתב התרגום בקהלת דהך קרא דאמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני קאי על כל התורה כולה ולא רק על פרה אדומה, ואין סתירה לזה מהסוגיא דיומא דקאי על פרה אדומה. דבאמת בעיקרם אין הבדל בין פרה לשאר המצוות שבתורה, דכולם הם חוקי המלך ואין בהם טעם לסיבת הציווי, אלא שבכל החוקים אפשר למצוא בהם טעם ויש מקום לומר שהטעם הוא סיבת הציווי, אבל בפרה שלא נתגלה הטעם ע"כ הוא גזה"כ גרידא בלא טעם, וע"י מצות פרה אדומה נתגלה לשלמה שגם כל התורה היא ציווי מלך בלא טעם וכמש"כ.

ומשו"ה כתיב 'זאת חוקת התורה' ולא 'זאת חוקת הפרה', דפרה היא לימוד על כל התורה כולה שהיא חוק ואין בה טעם לסיבת הציווי, ואתי שפיר נמי הא דאיתא במדרש, דאמר הקב"ה למשה לך אני מגלה טעם פרה אבל לאחר חוקה, דלפמש"נ באמת לאחר הציווי יש טעם למצוות וגם לפרה אדומה יש טעם, אלא שטעם זה אינו סיבת הציווי דעצם הציווי הוא גזירת מלך, ואמנם אם היה מתגלה לנו טעם בפרה היה מקום לטעות שהטעם הוא סיבת הציווי. ולכן הסתיר הקב"ה את הטעם מכל ישראל ולא גילה זאת אלא למשה רבינו, כדי שמכאן נלמד שיסוד ציווי התורה הוא גזה"כ וחוק בלא טעם.

ולפ"ז מש"כ רש"י דגזרה היא מלפני ואין לך רשות להרהר אחריה, הכוונה דאין לך רשות להרהר בטעם של סיבת הציווי, אבל לאחר הציווי אין איסור להרהר בטעם שיוצא מן הציווי, ולכן הראשונים חפשו טעם למצוה זו כשם שנתנו טעמים לשאר המצוות על אופן זה. ובה מיושבת קו' הט"ז למה הוצרכה התורה דוקא בפרה אדומה יותר משעטנז וחזיר להזכיר שהוא חוק, דלפמש"נ אף שאין מצוות שכליות ונקראים חוק, מ"מ אפשר ליתן בהן טעם, ולכן אילו היתה התורה כותבת עליהם שהם חוק, אכתי לא היה לנו הלימוד שאין כלל טעמים לסיבת הציווי, ולכן כתבה התורה חוק רק בפרה אדומה שלא נגלה לנו בה טעם כלל, לאורויי לן על כל התורה שיסוד מצוות התורה הוא גזה"כ וחוק בלא טעם.

זאת חקת התורה אשר צוה ה' לאמר (יט,ב)

בספר לפי האש מובא: סיפר אחד מן השרידים רבי אברהם יעקב קיש ז"ל שהגיע פעם בהיותו שרוי

פרשת חוקת

במחנה המוות למחיצת הרה"ק בעל השפע חיים מצאנז זי"ע ושמע מפיו דבר תורה. הרבי לא דיבר מענינא דיומא ומהמצב הקשה בו הם שרויים, אלא מענייני... קנין התורה.

הוא תמך יסודותיו בפסוק מפרשת השבוע "זאת חקת התורה אשר צוה ה' לאמר", והזכיר את הדיוק הידוע שהובא במפרשים, מפני מה הכתוב אינו אומר "זאת חוקת הפרה" כפי שמתבקש מעניינה של הפרשה? אלא, הסביר, שחבוי פה רמז לג' דברים המועילים לזכירת הלימוד:

- א. שיחזור על פרקו מאה פעמים ואחד.
- ב. שיצייר שם הוי"ה מול עיניו בשעת הלימוד, כמובא בספרים הקדושים בשם האריז"ל.
- ג. שילמד בקול רם וישמיע לאוזניו.

וזה שהכתוב מלמדנו: "זאת חוקת התורה" זא"ת נוטריקון זכור אל תשכח. "אשר צוה" בגימטריא ק"א, היינו שתשנה פרקך מאה פעמים ואחד. "ה'" תצייר שם הוי"ה מול עיניך. "לאמור" שתגיד בפה ובקול. ואם שלוש אלה תעשה לך לא תשכח את תלמודך!...

וכבר מסופר על הרה"ק רבי ישכר דוב מבעלזא זי"ע שנכנס אליו פעם בחור לקבל ברכה, ובין הדברים שאלו הרבי: אם הוא לומד ומה הוא לומד, משהשיב ונקט לו את המסכתא שהוא עוסק בה, שאלו הרבי: האם הוא גם רגיל לחזור על תלמודו, ענה לו הבחור: לא! אני סומך על זכרוני החזק ולכן הנני משקיע בלימוד. נענה אליו הרבי ואמר: "בני יקירי, הלומד ואינו חוזר הוא גרוע יותר ממי שאינו לומד כל עיקר. והוא דבר פלא, כי היצה"ר מניח לאדם שילמד אבל אינו נותן לו לחזור על תלמודו, כי הוא יודע שבחזרה תלוי הכל!" ומה הנך חושב המשיך הרבי ואמר: מה הטעם שעם ישראל נוהג מנהג ישראל תורה שביום טוב של 'שמחת תורה' נוהגים לחזור פעמים הרבה על החלק הראשון שבפרשת "וזאת הברכה", אלא ללמדינו שעיקר לימוד התורה היא "החזרה", לחזור עוד פעם ועוד פעם...

זאת חקת התורה אשר צוה ה' לאמר (יט,ב)

"זאת חקת התורה אשר צוה ה' לאמר"

הרה"ק בעל השפע חיים מצאנז זי"ע, הזכיר את הדיוק הידוע שהובא במפרשים מפני מה הכתוב אינו אומר "זאת חוקת הפרה" כפי שמתבקש מעניינה של הפרשה?

אלא, הסביר, שחבוי פה רמז לג' דברים המועילים לזכירת הלימוד:

- א. שיחזור על פרקו מאה פעמים ואחד.
- ב. שיצייר שם הוי"ה מול עיניו בשעת הלימוד, כמובא בספרים הקדושים בשם האריז"ל.
- ג. שילמד בקול רם וישמיע לאוזניו.

וזה שהכתוב מלמדנו: "**זאת חוקת התורה**" - זא"ת נוטריקון זכור אל תשכח.
"אשר צוה" - בגימטריא ק"א, היינו שתשנה פרקך מאה פעמים ואחד.
"ה'" - תצייר שם הוי"ה מול עיניך.
"לאמור" - שתגיד בפה ובקול.

ואם שלוש אלה תעשה לך - לא תשכח את תלמודך!...

פרשת חוקת

וכבר מסופר על הרה"ק רבי ישכר דוב מבעלזא זי"ע שנכנס אליו פעם בחור לקבל ברכה, ובין הדברים שאלו הרבי: אם הוא לומד ומה הוא לומד, משהשיב ונקט לו את המסכתא שהוא עוסק בה, שאלו הרבי: האם הוא גם רגיל לחזור על תלמודו?

ענה לו הבחור: לא! אני סומך על זכרוני החזק ולכן הנני משקיע בלימוד.

נענה אליו הרבי ואמר: "בני יקירי, הלומד ואינו חוזר הוא גרוע יותר ממי שאינו לומד כל עיקר. והוא דבר פלא, כי היצה"ר מניח לאדם שילמד אבל אינו נותן לו לחזור על תלמודו, כי הוא יודע שבחזרה תלוי הכל!" ומה הנך חושב - המשיך הרבי ואמר: מה הטעם שעם ישראל נוהג - מנהג ישראל תורה שביום טוב של 'שמחת תורה' נוהגים לחזור פעמים הרבה על החלק הראשון שבפרשת "וזאת הברכה", אלא ללמדינו שעיקר לימוד התורה היא "החזרה", לחזור עוד פעם ועוד פעם...

ומעשה נורא מסופר על הגה"ק בעל החתם סופר זי"ע שמראה לנו בפועל איך מתקיימת דברי הגמרא הנ"ל: בסוף ימיו של החתם סופר זי"ע שלח מכתב לתלמידו הגה"ק רבי מנחם כץ זי"ע שיבוא אליו בדחיפות, ונסע התלמיד מיד. כשהגיע לפרשבורג מקום משכנו של החתם סופר, ניסו תלמידיו של החתם סופר למנוע ממנו להיכנס, היות והוא היה כהן, וידעו שמצב רבם אנוש וקרוב מאד ליציאת נשמה ר"ל, ברם היות ורבו קרא לו - נכנס.

כשראהו החת"ס, נתמלא שמחה, ואמר לו: מנחם, האם זוכר אתה את החידוש שאמרתי לך לפני עשרות שנים בסוף מסכת סוטה? ענה ואמר, כן זוכר אני. ביקשו החת"ס שיחזור על הדברים, וחזר על כל דברי החת"ס שאמר אז. צהבו פני החת"ס ואמר: ב"ה חזרתי על כל חידושי שחידשתי בחיי, וכמו שכתבו חז"ל: אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו, אולם חידוש זה לא היה זכור לי, וב"ה שהזכרתי. ואז רמז לו בידו הק' למהר ולצאת כיון שהגיע יציאת נשמה, ועלתה נשמתו הטהורה לגנזי מרומים ותלמודו בידו ...

כן מסופר על הגה"ק מטשעבין זי"ע שבאחד הלילות בתקופה האחרונה לחייו, פנה למשמשו ואמר: האם תוכל להביא לי שו"ת נודע ביהודה חלק יו"ד, ברצוני לעיין שם בתשובה בהל' טריפות. בבוקר סיפר המשמש לחתנו של הגאון, שבילילה ביקש הרב את הספר נודע ביהודה. הלך חתנו ה"ה הגאון רבי ברוך שמעון שניארסון זי"ע לבית חותנו ושאלו: איזו שאלה בהלכות טריפות היתה לפניו באמצע הלילה? השיבו הגאון, אני כבר מתכוון לדרך... כשמגיעים למעלה צריכים להיבחן על מה שלומדים פה, לכן אני חוזר למבחן. חזרתי לעצמי את הנודע ביהודה, ובתשובה פלונית שכחתי משהו, לכן הוצרתי לעיין בה...

למדים כאן כמה דברים: ראשית, למרות שהגאונים האלו כל ימיהם בתורה ובוודאי שחזרו גם על תורתם שלהם ובכל זאת היו עוד צריכים חזרה.

דבר נוסף, החזרה מועילה גם לאחר מאה ועשרים שיידע מה להשיב ומה לומר מהתורה שלמד הוא בעצמו בזה העולם.

סוד פרה אדומה (יט,ב)

כידוע, **משה ועזרא** עשו פרה אדומה, כמובא במשנה, "...ומי עשאים? הראשונה עשה משה והשניה עשה עזרא..." (מסכת פרה, פ"ג משנה ה.).

וכן הביא הרמב"ם, "...ותשע פרות אדומות נעשו משנצטוו במצוה זו עד שחרב הבית בשנייה, ראשונה עשה משה רבינו, שנייה עשה עזרא, ושבע מעזרא עד חורבן הבית, והעשירית יעשה המלך המשיח מהרה יגלה אכ"ר." (רמב"ם, הלכות פרה אדומה, פרק ג' הלכה ד.)

פרשת חוקת

ואין דבר שלא רמוז בתורה, ונראה רמז בפרקנו,

בפס' א-ג נרמז **משה** בדילוג אותיות כמנין "אליך" (61 כד"א "ויקחו אליך",

"וַיִּדְבֹר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה וְאֶל אַהֲרֹן לֵאמֹר: "זֹאת חֻקַּת הַתּוֹרָה אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה לֵאמֹר דְּבַר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּקְחוּ אֵלֶיךָ פָּרָה אֶדְמָה תְּמִימָה אֲשֶׁר אֵין בָּהּ מוֹם אֲשֶׁר לֹא עָלָה עָלֶיהָ עֹל: " "וַיִּנְתְּתֶם אֹתָהּ אֶל אֱלֹעֶזֶר הַכֹּהֵן וְהוֹצִיא אֹתָהּ אֶל מִחוּץ לַמַּחֲנֶה וְשַׁחֲטָהּ אֹתָהּ לִפְנֵי: "

בפס' ד-ח נרמז **עזרא** ג"כ באותו מנין דילוג אותיות,

"וְלָקַח אֱלֹעֶזֶר הַכֹּהֵן מִדְּמָה בְּאֶצְבָּעוֹ וְהֵזָה אֶל נֶכַח פְּנֵי אֶהֱל מוֹעֵד מִדְּמָה שְׁבַע פְּעָמִים: " "וְשָׂרַף אֶת הַפָּרָה לְעֵינָיו אֶת עֹרָהּ וְאֶת בְּשָׂרָהּ וְאֶת דָּמָהּ עַל פְּרִשָּׁה יִשְׂרָף: " "וְלָקַח הַכֹּהֵן עֵץ אֶרֶז וְאֶזּוֹב וְנִשְׁבִּי תוֹלַעַת וְהִשְׁלִיךְ אֶל תוֹךְ שְׂרֹפֶת הַפָּרָה: " "וְכִבֵּס בְּגָדָיו הַכֹּהֵן וְרַחֵץ בְּשָׂרוֹ בַּמִּים וְאַחֲרָיָהּ אֶל הַמַּחֲנֶה וְטָמֵא הַכֹּהֵן עַד הָעֶרֶב: " "וְהִשְׂרַף אֹתָהּ יְכַבֵּס בְּגָדָיו בַּמִּים וְרַחֵץ בְּשָׂרוֹ בַּמִּים וְטָמֵא עַד הָעֶרֶב: "

ונראה עוד להוסיף בזה, סיבת היות שם **מֹשֶׁה** נרמז בניקוד שלו, ואילו שם **עזרא** אינו מנוקד וכל אותיותיו הן האחרונות במילה, לפי שהניקוד נקרא ג"כ "טעם", ומשה ידע את טעם וסוד פרה אדומה, משא"כ עזרא שעשאה ללא ידיעת טעמה וסודה, כמובא במדרש, "ויקחו אליך פרה אדומה א"ר יוסי ברבי חנינא אמר לו הקב"ה למשה לך אני מגלה טעם פרה אבל לאחר חקה..." (במדבר רבה, פרשה י"ט ו.)

אשר אין בה מום אשר לא עלה עליה עול, ונתתם אותה אל אלעזר הכהן והוציא אותו אל מחוץ למחנה (יט,ב-ג)

סח המגיד הרה"ק בעל העבודת ישראל מקו'ניץ זי"ע: לימוד גדול בעבודת ה' יש ללמוד מכאן! "אשר אין בה מום" אדם שרואה את עצמו כאילו הגיע כבר לשלימות ואין בו שום פגימה ומגרעת, אין בו מום כלל, הרי זה סימן מובהק "אשר לא עלה עליה עול" - אשר לא עליו עדיין עול מלכות שמים! ואדם כזה צריך להתקרב אל צדיקי הדור "ונתתם אותה אל אלעזר הכהן", ויכוחו לו שעדיין הוא שרוי "מחוץ למחנה" ועוד לא התחיל בעבודת ה' מאומה...

ועל משקל זה פירש הרה"ק רבי אברהם יעקב מסדיגורא זי"ע באופן מופלא את הגמרא (ברכות יז.) "מרגלא בפומיה דרב, לא כעולם הזה העולם הבא, העולם הבא אין בו לא אכילה ולא שתיה אלא צדיקים יושבים ועטרותיהם בראשיהם, ונהנין מזיו השכינה". ואמר הרה"ק מסדיגורא זי"ע: יודעים אתם באיזה זכות יזכו הצדיקים לשבת עם אותם "עטרותיהם"? בזכות "בראשיהם" משום שכל ימי חייהם, החזיקו את עצמם, שהם בראשית העבודה. עדיין לא השיגו מאומה. מתוך כך, עמלו ללא הרף, ללא ליאות, להשיג השגות גבוהות ביותר. על ידי זה, יצרו לעצמם את ה"עטרות" הנשגבות!...

ובכך, יש להביא כאן גם את אמרתו של הרה"ק רבי ישראל מרוז'ין זי"ע על הנאמר (יוצר לפרש פרה) "לטהר טמאים לטמא טהורים באומר קדוש". דהפשט הפשוט הוא: שההפכיים בעניין הפרה, שהיא מטרת טמאים ומטמאת טהורים, אינם על פי השכל, אלא באומר קדוש על פי גזירת מאמרו של הקב"ה. אבל הרה"ק מרוז'ין הסביר: "לטהר טמאים" כלומר, השי"ת מטהר את אלה שחושבים עצמם לטמאים, שמכירים בחטאותיהם ומודים ומתוודים עליהם ויודעים כי עדיין להם עבודה רבה, "ולטמא טהורים" אבל מתעב את הטהורים ב"אומר קדוש" אלו שאומרים על עצמם שהם קדושים אשר אין בהם מום...

פרשת חוקת

ושחט אותה לפניו (יט,ג)

וברש"י, זר שוחט ואלעזר רואה, ע"כ. ולא נתבאר טעמא מאי שהיה צריך לראות.

והנה בתרגום יונתן איתא ויבדיקנה בתמני סרי טריפן, ע"כ והיינו בדיקת י"ח טריפות, אלא דצ"ע דבגמ' (חולין יא, א) איתא ושחט ושרף מה שחיטתה כשהיא שלימה אף שריפתה כשהיא שלימה ע"ש. והרי דל"ש לבודקה דהא נשרפת שלימה, אמנם יעויין מש"כ התוס' (שבת כב, ב ד"ה וכו' לאורה) דאהרן היה מסתכל בחבית סתומה ורואה מה שבתוכה ע"י האור של עמוד הענן ע"ש, ולפ"ז שפיר היה בודקה אף שנשרפת כשהיא שלימה, והנה אי נימא הכי גם גבי אלעזר יבואר הטעם דבעינן לאלעזר רואה כיון שנשרפת שלימה.

זאת התורה אדם כי ימות באוהל (יט,ד)

אמרו בגמרא (שבת פג:): אמר רבי יונתן לעולם אל ימנע אדם את עצמו מביהמ"ד ומדברי תורה, אפילו בשעת מיתה, שנאמר "זאת התורה אדם כי ימות באהל", אפילו בשעת מיתה תהא עוסק בתורה.

מעשה נורא מסופר על הגה"ק בעל החתם סופר זי"ע שמראה לנו בפועל איך מתקיימת דברי הגמרא הנ"ל:

בסוף ימיו של החתם סופר זי"ע שלח מכתב לתלמידו הגה"ק רבי מנחם כץ זי"ע שיבוא אליו בדחיפות, ונסע התלמיד מיד. כשהגיע לפרשבורג מקום משכנו של החתם סופר, ניסו תלמידיו של החתם סופר למנוע ממנו להיכנס, היות והוא היה כהן, וידעו שמצב רבם אנוש וקרוב מאד ליציאת נשמה ר"ל, ברם היות ורבו קרא לו נכנס. כשראהו החת"ס, נתמלא שמחה, ואמר לו: מנחם, האם זוכר אתה את החידוש שאמרתי לך לפני עשרות שנים בסוף מסכת סוטה? ענה ואמר, כן זוכר אני. ביקשו החת"ס שיחזור על הדברים, וחזר על כל דברי החת"ס שאמר אז.

צהבו פני החת"ס ואמר: ב"ה חזרתי על כל חידושי שחידשתי בחיי, וכמו שכתבו חז"ל (פסחים נ. א) אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו, אולם חידוש זה לא היה זכור לי, וב"ה שהזכרתי. ואז רמז לו בידו הק' למהר ולצאת כיון שהגיע יציאת נשמה, ועלתה נשמתו הטהורה לגנזי מרומים ותלמודו בידו...

כן מסופר על הגה"ק מטשעבין זי"ע שבאחד הלילות בתקופה האחרונה לחייו, פנה למשמשו ואמר: האם תוכל להביא לי שו"ת נודע ביהודה חלק יו"ד, ברצוני לעיין שם בתשובה בהל' טריפות. בבוקר סיפר המשמש לחתנו של הגאון שבילילה ביקש הרב את הספר נודע ביהודה. הלך חתנו ה"ה הגאון רבי ברוך שמעון שניאורסון זי"ע לבית חותנו ושאלו: איזו שאלה בהלכות טריפות היתה לפניו באמצע הלילה? השיבו הגאון, אני כבר מתכוון לדרך... כשמגיעים למעלה צריכים להיבחן על מה שלומדים פה, לכן אני חוזר למבחן. חזרתי לעצמי את הנודע ביהודה, ובתשובה פלונית שכחתי משהו, לכן הוצרכתי לעיין בה...

זאת התורה אדם כי ימות באוהל (יט,ד)

ודרשו חז"ל (שבת פג, ב) דאין התורה מתקיימת אלא במי שממית עצמו עליה.

ויש להבין, האיך יתכן דהפשט והדרש במקרא סותרין זא"ז מן הקצה אל הקצה, דבפשוטו איירי בטומאת האדם החמורה מכל הטומאות, ועלה דרשו חז"ל מעלת האדם השלם בעמל התורה כל ימיו.

פרשת חוקת

ונראה, דאדרבה עולין הדברים בקנה אחד, דלכאורה צ"ב מדוע טומאת אדם חמורה היא מכל הטומאות בתורה, וביותר מצינו דדרשו בגמ' (ב"ק לח, א) אתם קרויים אדם ואין עכו"ם קרויין אדם, דאין עכו"ם מטמאין באהל, וא"כ תמוה האיך יתכן שישראל יטמאו יותר מן העכו"ם.

אלא שבבריאת האדם מצינו בחז"ל דהקב"ה צבר מעפר העולם וברא ממנו האדם, והגר"א וסרמן הביא מד' המדרש דהאדם כולל בקרבו מכל כוחות הרע שבעולם ונתקבצו בו כל המידות הרעות של בעלי החיים, וזאת משום שתכלית האדם לרומם ולקדש את החומר ולזככו, וכפי כח הזיכוך שישנו באדם כח הוא להיפך בכח הרע שבקרבו, ולפיכך בשעת מיתה כשנשאר החומר לבדו מיד דבקים בו כל כוחות הטומאה, וכפי שכתב הנפה"ח שכל כח הרע הוא מכח דקדושה כזנבו של עשיו יעו"ש. ומה"ט אדם מטמא יותר מכל הבע"ח שבו טמונים כל כוחות הרע.

ומעתה י"ל, דדרשת חז"ל היא נתינת טעם למקרא, כיון דתכלית הבריאה של האדם לקדש החומריות היא ע"י אדם כי ימות באהל, שממית עצמו באהלה של תורה, ומפני כך טומאתו חמורה מכל הטומאות, וזהו הטעם שעכו"ם שחומריותו אינו נובע מקדושה אינו מטמא כישראל.

ובזה מתבאר דברי התוס' (בכתובות קג, ב) דהר"ח כהן אמר דאלמלי הייתי כשנפטר ר"ת הייתי מטמא לו, וה"ט דהצדיקים הגמורים הצליחו לקדש ולרומם את החומר עד כי אין מציאות רע בכלל, וממילא אין מקום לטומאה ליתפס בגופן.

זאת התורה אדם כי ימות באוהל (יט,יד)

בגמ' (יבמות ס, ב) איתא וכן היה רשב"י אומר קברי עכו"ם אינן מטמאין באהל, שנאמר 'ואתן צאני צאן מרעיתי אדם אתם', אתם קרויין אדם ואין העובדי כוכבים קרויים אדם. וכתבו תוס' (שם ד"ה אין), שיש חילוק בין 'אדם' ל'האדם', דעכו"ם בכלל 'האדם' ואינם בכלל 'אדם', יעו"ש.

ולכאורה דברי תוס' הם פלא, שבפשיטות נראה שתיבת 'האדם' מורה על חשיבות ומעלה, כאומר 'האדם הנבחר', שכן דרך הה"א בראש תיבה, לומר שזהו דבר ידוע, וכדומה. וא"כ האיך נקראו העכו"ם הדומים לחומר בשם האדם, וישראל אשר בהם יתפאר ה' נקראים בשם אדם, בלא תוספת ה"א הידיעה. ושמעתי ממו"ר הגרש"ז אויערבאך זללה"ה בזה, דתיבת 'אדם' אשר נתכנו בשם זה כל בני האדם, מורה על שני עניינים, עניין אחד מלשון 'אדמה לעליון' (ישעיהו יד, יד), כי בצלם אלוקים עשה את האדם. וביכולת האדם לעלות מעלות רמות להידמות לקונו וללכת בדרכיו. ועניין נוסף הוא, ששם אדם נגזר מתיבת אדמה, כי יסודו מעפר וסופו לעפר.

והנה לשון 'אדם' אשר מורה על כך שעל האדם להיות נדמה לעליון ובצלמו הוא עשוי, בזה לא שייך להוסיף ה"א הידיעה, ואין שייך לומר 'האדמה לעליון', כי על פועל לא שייך ה"א הידיעה, אלא רק על שם עצם. ורק בלשון אדם המורה על היות האדם עפר מן האדמה, שייך לומר 'האדם' כמו 'האדמה'.

ולכן, רק ישראל קרויין 'אדם' בלא ה"א, שמשמעותו הוא שנקראים כן בגלל היותם נדמים לעליון, אך אומות העולם נקראים בשם 'האדם' בתוספת ה"א, שמשמעותו כי מן האדמה הם, וניתנה להם הה"א לתוספת, ע"מ לגרוע מערכם, שעל שם 'אדמה' שייך תוספת ה"א כנ"ל, ובזה ישראל ואומות העולם שווים.

פרשת חוקת

זאת התורה, אדם כי ימות באהל! (יט,יד)

כל העם היהודי אדם אחד !

אדם כי ימות באוהל- דורשים חז"ל אדם כי ימות באוהלה של תורה. ואומרת הגמרא (שבת פג:): שאין התורה מתקיימת אלא במי שממית עצמו עליה!

שואל ה"שפת אמת" על דברי הגמרא: הרי כתוב וְחַי בָּהֶם (ויקרא יח ה,') ולא שימות בהם. אז איך התורה דורשת מאתנו להמית את עצמינו בשבילה? עונה השפת אמת, שמה שכתוב שאין התורה מתקיימת אלה במי שממית את עצמו עליה, מדובר באדם שממית את העצמיות שלו בשביל לימוד התורה. כלומר אסור לאדם להיסחף אחר העולם הזה ותאוותיו כי אז הוא מתרחק מהתורה. אך אם הוא מוותר מעצמו למען התורה, הרי התורה מתקיימת בו, ומחייה אותו!

מבינים אנו מדברים אלו שאדם צריך לוותר בכדי להצליח בלימוד התורה! הגעת מהעבודה עייף, אתה רוצה רק לשבת לאכול, ו"להיזרק" על הספה. אתה מוכן להישבע שאתה לא מסוגל לצאת מהבית. נזכר אתה במטלות בית שדחית כבר חודש, אך אתה מוכן לעשות אותם היום, בתמורה לכך שלא תצטרך לצאת ולו לרגע ממפתן הדלת. הרגשה של כאב ראש סמוי, שמחזק את ההרגשה שאולי מוטב שתישאר על הספה על מנת לאסוף כוחות ולהתחזק... **על מצבים אלו בדיוק דברו חז"ל.**

אדם צריך להמית את התירוצים שנכנסים לו לראש, לעשות מאמץ וללכת לשיעור התורה הקבוע. ורק אז התורה תתקיים בו, ותשפיע עליו ברוגע, שיפור המידות, ישוב הדעת, וכו' ..

נכתב "אדם, כי ימות באהל". מהי משמעות המילה "אדם" בפסוק זה?

הגמרא אומרת (יבמות סא): "תניא ר' שמעון בן יוחאי אומר: אתם [ישראל] קרויים אדם, ואין העובדי כוכבים קרויים אדם." ויש להבין למה דווקא ישראל קרויים אדם ואומות העולם לא?

ואפשר להבין על פי **מעשה** שאירע בשנת תרע"ב, כשהתקיים בקיבו משפטו של יהודי שנאשם [כמה מפתיע] בחטיפת ילד נוצרי, ושימוש בדמו לאפיית מצות. [אחת העלילות שכנראה המציאו הנוצרים רק בגלל העובדה שפסח נחגג כל שנה, וכך יש אפשרות להתארגן לפרעות ביהודים כל שנה בתאריך קבוע]. בית המשפט קבע שאים אותו יהודי לא יוכיח את חפותו בתאריך שנקבע למשפט, אחת דינו למיתה.

כמובן שהייתה דאגה רבה בקהילה היהודית. את מי אפשר לשלוח על מנת לסנגר על אותו יהודי? מי יוכל למצוא איזה פתח להוציא אותו זכאי מול השופטים הרשעים?

בקהילה רחוקה מקיבו במרחק של כמה ימים, התגורר רב צדיק וחכם. ברגע ששמע את הבשורה על עלילת הדם הנוראית, ארז את מקלו ויצא למסע ארוך, בכדי לעזור במה שאפשר במשפטו של היהודי הנאשם ללא עוול בכפו. ביום המשפט, התייצב הרב בבית המשפט, וטען טעונים משכנעים וצודקים על כך שלא יתכן שיהודי זה חטף ילד נוצרי, וכל שכן שהכין מצות מדמו ר"ל.

השופט הקשיב, אך מאן להשתכנע. וכשראה שעורך הדין המאשים, משתק מול טיעוניו של הרב, קם ואמר: אני מוכן לשחרר את הנאשם, אך ורק אם הרב יענה לי על שאלה.

פרשת חוקת

הרב הנהן בראשו, והשופט פתח ואמר: אני אומנם גוי, אך אני אוהב מידי פעם לעיין בתורה שלכם. ושם ראיתי דבר שמאוד קומם אותי. איך יתכן שכתוב בתורתכם דבר כמו שכתב רבי שמעון בר יוחאי שאומר: "אתם ישראל קרויים אדם, ואין אומות העולם קרויים אדם." מה אנחנו לא קרויים אדם לשיטתכם? שאג השופט הגוי. הרי זה גזענות מדרגה ראשונה! **איך יתכן שאתם נחשבים אדם יותר מאתנו?**

ענה לו הרב בשלווה: אענה לך בשאלה. תאמר לי אדוני השופט, נניח שיש אדם שמאוד זקוק לך שתעזור לו במשפט, בגלל חוכמתך וכישוריך. אך אדם זה גר במדינה מאוד רחוקה? האם היית נוסע לשם לייצג אותו?

ענה לו השופט: תשמע, מחוץ לגבולות המדינה זה כבר לא התחום שיפוט שלי. וחוץ מזה אני לא יכול ללכת כל כך רחוק, רק בשביל למלא צורך של אדם אחד ויחיד. בטוחני שיש שם במקום מגוריו אנשים שיוכלו לעזור לו..

ענה לו הרב: על זה בדיוק מדבר רבי שמעון בר יוחאי. כשהוא אומר שאנחנו ישראל קרואים אדם, זה מפני שאנחנו כל עם ישראל קרואים **אדם אחד**. כל אדם שבצרה, כולם ירצו לעזור, כי הרי הוא בשר מבשרם. והראיה לכך היא אני שבאתי ממדינה רחוקה מאוד, למרות שלא נפגשתי עם אדם זה מעולם. וכל זה בכדי לעזור לו כי אנחנו ממש אדם אחד. אך אתם אומות העולם, אינכם אדם! אתם אדם ועוד אדם ועוד אדם וכך הלאה.. כל אחד ואחד אדם בפני עצמו. אפילו אתה, אדוני השופט אמרת בעצמך, שיש גבול לכמות שתוכל להעניק לאדם אחר מאחיר. אם כן יותר נכון הוא לקרוא לעם ישראל- אדם. ולאומות העולם הרבה בני אדם, לא אחד.

שמע זאת השופט ונאלם דום..!

אכן כל עם ישראל משולים הם לאדם אחד. כמו שאומרים חז"ל: ש"כל ישראל ערביין זה בזה" (ברכות מח:). וצריכים אנו להשתדל ככל יכולתנו להשתדל בלימוד התורה למרות הקושי, כי זה בסיס הקיום של עם ישראל. "הם חיינו ואורך ימינו", זה הדבר שמייחד אותנו מכל האומות. "אֲדָם, כִּי יָמוּת בְּאֶהָל." ברגע שאדם מתגבר על הקשיים וממעיט את עצמו ואת צרכיו הגשמיים, וקם כארי ללימוד התורה, נושא הוא בנטל ומגן גם על אלה שלא זכו ללמוד, **כי הרי כולנו אדם אחד**.

ותמת שם מרים (כ,א)

וברש"י למה נסמכה מיתת מרים לפרשת פרה אדומה לומר לך מה פרה אדומה מכפרת אף מיתתן של צדיקים מכפרת, ויעויין ברבינו חננאל (מו"ק כח, א) שפי' מה פרה זו מטרת חטאים ונקראת חטאת וכל חטאת מכפרת עון, כך מיתתן של נשים צדקניות מטרת ומכפרת עונותיהן של ישראל, ע"כ. ויש להתבונן דאם כל ענין הסמיכות הוא משום שדומים זל"ז שמכפרים על החטאת א"כ הו"ל להסמיך מיתת מרים לעיקר פרשת חטאת ואמאי נסמכה לפרה אדומה שרק נקראת חטאת.

ונראה ליתן טעם, דהנה עבודת פרה אינה כשאר עבודות הקרבנות, דכל העבודות נעשים בפנים, ומשא"כ פרה כל מעשיה בחוץ בהר המשחה ואעפ"כ נקראת חטאת. והענין כדאיתא (זבחים קה, ב) דפרה נעשית כשעומד במזרח ופניו למערב כנגד פתחו של היכל דכתיב והזה אל נוכח פני אהל מועד ע"ש, והיינו דאף שנעשית בחוץ מ"מ כיון שמעשיה מכוונית לנוכח אהל מועד הרי שקדושת חטאת הנעשית בפנים עליה, והנה עבודת הקרבנות אינה אלא לזכרי כהונה, ולא עוד אלא אף הדומה לקרבנות וכגון עבודת התפילה משחרב ביהמ"ק שהיא במקום הקרבנות וכן ענין תלמוד תורה כדאיתא (מנחות קי, א) כל העוסק בתורה א"צ לעולה ולחטאת ע"ש, ובכ"ז אין הנשים בכלל, אמנם סגולת הנשים היא שמעשיהן לנוכח בעליהן

פרשת חוקת

ובניהן העוסקים בת"ת שהם לעזר להם וכדאיתא בגמ' (ברכות יז, א) ובכך דמו למעשה פרה שמעשיה בחוץ נוכח אהל מועד וזהו שנסמכה מיתת מרים לפרה אדומה.

אם נתון תתן את העם הזה בידי (כ,א)

שלא שינו את שמם, לבושם ולשונם

בפרשתנו שנינו, שכאשר הסתלקו ענני הכבוד מעל עם ישראל עם פטירת אהרן הכהן, חשבו העמלקים שניתנה מן השמיים רשות להלחם בישראל. פחדו שמא יתפללו היהודים שיימסרו בידיהם ותפילתם תענה. מה עשו, שינו לשונם ככנענים, כדי שיתפללו ישראל לבוראם לתת כנענים בידם, והואיל והם עמלקים לא תתקבל תפילתם. ראו ישראל לבושם כעמלקים ולשונם ככנענים, ולא ידעו על מי יתפללו. אמרו: נתפלל סתם. וזהו שנאמר: "אם נתון תתן את העם הזה בידי", ונענתה תפילתם.

ובספר "שיח שרפי קודש" מובאת שאלתו הנפלאה של הגאון הקדוש בעל חידושי הרי"ם זצ"ל:

מדוע לא התחפשו כליל, ולא שינו גם לבושם יחד עם לשונם, ולא היו ישראל נבוכים, ולא היו מתפללים סתם, אלא סבורים שהם כנענים, ומתפללים על הכנענים – ואז לא היו נענים?

ותירוץ תירוץ נפלא ומרעיש. שאילו היו משנים גם את לשונם וגם את לבושם, ולו גם זמנית, ולו כדי להולך שולל בלבד, אזי היו הופכים באמת לכנענים. ואם היו ישראל מתפללים על הכנענים שיימסרו בידם, היתה תפילתם מועילה והיו נמסרים בידם! מכאן יהיה לנו מושג מה עמוקה ומהותית פעולת שינוי הלשון והלבוש!

סיפור בין זמננו מצאנו בספר "פאר ישראל". מעשה בצעיר שהצטנן ברוחניות ופזל למחוזות אחרים. לא היה לו לשנות אורחות חיים בין מכריו, והחליט לנסוע לחוץ לארץ, שם יוכל לנהוג ביתר חירות. בא לפני רבו, ה"בית ישראל" מגור זצ"ל, לקבל ברכת פרידה. קיבל, ונסע.

מיד לאחר הנסיעה הופיע בביתו שליח מטעם הרבי. שאל את האם, האם נטל עימו את קפוטת השבת. תממה לשאלה, חיפשה בארון, ומצאה את הקפוטה...

בערב השבת הראשון לשהותו של הבחור בחו"ל התדפק יהודי אלמוני על דלת אכסנייתו. ביקש לראותו, מסר לידו חבילה, אמר: "הרבי שלח זאת", והלך. פתח הבחור, ומצא בה את הקפוטה שהשאיר מאחוריו... הבין שעניי הרבי צופות עליו, ולא שינה שם את לבושו. בהתייחדו בלבוש נשמר מחברה רעה, וסופו שהתעשת וחזר למוטב!

עם ישראל שמר על ייחודיותו במצרים משום שלא שינה את לבושו, שפתו ושמותיו. ולא שהייתה שם התבדלות מוחלטת. הייתה הידרדרות למ"ט שערי טומאה. אך השפה והלבוש היוו בלם. עצרו את הסחף, ואפשרו את הגאולה.

ועלינו לדעת, שגם עלינו מופעלים לחצי חברה, וסביבתנו יהום הסער. תרבות זרה מקיפה ומחלחלת, משפיעה ומדרדרת. והבלם אחד הוא, שמירה על לשוננו שתהיה לשון נקייה, עדינה, חפה מביטויים רחוביים וצורמים, והקפדה על הלבוש הצנוע. לבוש כהלכה לבני הישיבות, ולבוש ישיבתי לבני התורה, איצטלא דרבנן. והדברים אמורים במיוחד בפרוס החופשה, "בין הזמנים" וטיוליו. הסכנה רבה אז

פרשת חוקת

שבעתיים, והחובה מוכפלת שבעים ושבעה. שלא לפרוק עול מבחינת הלבוש וההתנהגות, והביטויים ואוצר המילים. ואין צורך לפרט, רק לזכור וליישם. כדי שלא לשנות חלילה, וכדי שלא להשתנות. שתהיה יציאתנו מ"בין הזמנים" כביאתנו בשעריו!

תרומתם של הבחורים

לפני שני דורות, לפני המצאת האנטיביוטיקה והפנצילין, היו המגיפות מפילות המוני חללים. יזם הצדיק בעל "חפץ חיים" זצ"ל הקמת בית חולים יהודי בעיר לידא. קראו לאסיפה את שועי העיר, הנגידים והגבירים, וה"חפץ חיים" דיבר לפנייהם דברים נלהבים. סח על מצוקת החולים, ועל סבלם הרוחני כאשר נאלצים הם להתאשפז במוסד נכרי בו משמשות נזירות כאחיות והחולים מולעטים בנבילות וטריפות. העשירים פתחו ליבם וידם. זה תרם מיטה וזה שתיים, זה עשר מיטות ורעהו תריסר. דבר שהותו של הצדיק בעיר נודע לבני הישיבה המקומית, והם באו לבית הוועד ועמדו בפתח, להזין עיניהם בדמותו של הגאון הקדוש. אך ראה אותם נהרו פניו, הזמינם בלבביות להיכנס ונתן שלום לכל אחד ואחד. ראו הגבירים בעין רעה שהצדיק מסיח דעתו מנוכחותם ומקדיש כל תשומת לבו לבני הישיבה. העז אחד מהם פניו ושאל בעקיצה: "רבי, כמה מיטות תרמו בחורים אלו עבור בית החולים?!"

נרעש ה"חפץ חיים" וענה על אתר: "מה אתה סח! כל אחד מהם תרם חמישים מיטות!"

חמישים מיטות, הלא זה הון עצום! לא היה שם עשיר שנתן סכום רב כל כך, מהיכן נטלו בני עניים אלו ממון כה רב?!

הבחין ה"חפץ חיים" בתמיהה, וחזר על דבריו: "אכן כן! כל אחד מהם תרם חמישים מיטות – ויותר מכך! כי המיטות שאתם תרמתם, ישוכנו בהן חולים מתיסרים על ערש דווי, נאנקים בחוליים, ומי יודע כמה יחלימו ממחלתם, ואילו בני הישיבה לומדים תורה, והתורה מגינה ומצילה. בזכות תורתם יחלו פחות אנשים, וייחסכו מיטות בבית החולים..."!

מתקרבים אנו לתקופה הקרויה בישיבות: "סוף זמן", תקופה העלולה חלילה לרפיון בלימוד התורה. ורבינו החפץ חיים זצ"ל כתב לאמר: "וראה נא אחי – על כל שעה ושעה שהיה ביכולתך לעסוק בתורה ולא עסקת, הרי הוא כאילו באו לפניך להציל נפשות ולא הצלת! ואף שאנחנו, בעיננו הסומות, לא ידענו זאת – אבל חז"ל גילו לנו את זה באמרם: גדול תלמוד תורה יותר מהצלת נפשות!" כמה גדול החיוב להתאזר עוז בלימוד התורה הקדושה, ולהיזהר משמץ רפיון ובטלה!

ולמה הבאתם את קהל ה' אל המדבר הזה למות שם (כ,ד)

ולמה הבאתם את קהל ה' אל המדבר הזה למות שם אנחנו ובעירנו. ולמה העליתנו ממצרים להביא אותנו אל המקום הרע הזה לא מקום זרע ותאנה וגפן ורימון וגו'

צריך ביאור למה הזכירו דברים אלו בפרט.

ונראה כי היו כאן שתי תלונות, אחת על שהביאם למדבר הזה למות שם, והיינו שהוא מקום מסוכן. ושנית למה העליתנו ממצרים, כי עלייה ממצרים היא כדי להגיע לארץ ישראל שהיא גבוהה מכל הארצות, וטענו שלא הגיעו לארץ ישראל אלא למקום 'הרע' הזה, שהוא בניגוד ל'ארץ טובה' שהיא ארץ ישראל.

לכן הזכירו הדברים שנשתבחה בהם ארץ ישראל, היינו שהמדבר אינו מקום 'זרע', והיינו שהוא כנגד ארץ

פרשת חוקת

חטה ושעורה, ותאנה וגפן ורמון אשר הם מהז' מינים שנשתבחה בהם הארץ הטובה, ונשאר רק הב' אחרונים שהם כללים 'ארץ זית שמן ודבש' שלא נזכרו.

וטעם הדבר נראה שהוא מפני שעל המן כתוב 'וטעמו כטעם לשד השמן' (לעיל יא, ח) ועוד כתוב 'וטעמו כצפיחית בדבש', אם כן היה להם את המן שנתיחד במפורש בשני טעמים אלו כנגד 'ארץ זית שמן ודבש', לכן לא הזכירו שלא היו להם אלו ב' הטעמים, ואילו בארץ ישראל הרי לא ירד להם המן.)

והשקית את העדה ואת בעירם (כ,ח)

רבנו חיים בן עטר דקדק כאן מדוע נקט "עדה ובעירם". ותיירץ לומר שצריך לשתות האדם קודם מפני הסכנה. וז"ל: והוצרך להזכיר עדה ובעירם, להקדים העדה לבהמות, והגם שאמר הכתוב (דברים יא) 'ונתתי עשב בשדך לבהמתך ואכלת' וגו' ואמרו ז"ל (ברכות מ.) שצריך להקדים מאכל לבהמתו, ואחר כך הוא. כל זה אם אין סכנה בדבר אבל כשיש גדר סכנה חייו קודמין. עכ"ל. נראה מדבריו דבאכילה אין סכנה לאדם אם יקדים לבהמה, לכך יקדים הבהמה (אפשר מפני שאין לה דעת וחושבת שלא יהיה לה מה לאכול). אבל בשתיית מים יש סכנה לאדם ח"ו אם יקדים ליתן לבהמה קודם. ואם זוהי כונתו א"כ יש לומר כשיודע שאין שום סכנה במים, אזי יקדים להשקות הבהמה.

אכן יש לפרש שסובר שכיון שיתכן דבר כזה, אז כבר לא פלוג, כלומר התורה ידעה שבשתייה יתכן ויהיה סכנה ולכן לא חילקה לנו בזה.

אכן העירו כבר שהרב רבנו חיים בן עטר סובר שאפילו במאכל שצריך להקדים, אינו חובה גמורה. וכן נראה מדברי הרמב"ם (בהלכות עבדים פ"ט ה"ח). וראה בדברי רבנו חיים בן עטר בספר בראשית (כד, יט) 'שתה אדוני וגם לגמליך אשאב'. ע"ש. וע' בהבנת הרב יד אפרים (סימן קסז ס"ק יח).

והנה במי שיש לו בהמה צריך להקדים המאכל. וכנראה הוא הדין ל"עופות". אע"פ שחז"ל נקטו "בהמה", כלשון הפסוק 'ונתתי עשב בשדך לבהמתך'. ונראה שהוא הדין למי שיש לו אקווריום עם "דגים" (אע"פ שהדגים אינם טהורים. ושו"ר בשו"ת שבות יעקב ח"ג סימן יג שכל בהמה חיה ועוף טהורים וטמאים בכלל 'בהמתך'). אכן לענין אכילה כולם שווים, אבל שתיה לא שייך לענין הדגים כי המה תוך המים.

ואולם לשון הגמרא (ברכות מ.) אסור לאדם שיאכל (ויש גירסא: שיטעם) קודם שיתן מאכל לבהמתו שנאמר ונתתי וגו' לבהמתך, והדר ואכלת ושבעת. ע"כ. וצריך ביאור לפי דעת הרמב"ם שאינו חובה רק חסידות, מדוע מי שמפסיק בין ברכה לאכילה לא הוי הפסק (כמו שאמרו שם בגמרא, וברמב"ם הלכות ברכות פ"א ה"א, ובש"ע סימן קסז). ויש ליישב.

והנה בספר חסידים (סימן תקלא) כתב שבצמאון מים האדם קודם לבהמה, דכתיב (בראשית כד, מו) ותאמר אליו גם אתה שתה ואח"כ וגם לגמליך אשקה, וכתיב והשקית את העדה ואת בעירם העדה תחילה ואח"כ את בעירם. עכ"ד. והובא במגן אברהם (סימן קסז).

ואולם הגאון כתב סופר (סימן לב) שאל, הלא כתוב "ואכלת ושבעת" ואמרו חז"ל (ברכות מט:): ואכלת זו אכילה, ושבעת זו שתיה. וכל זה אחרי שנתן לבהמתו, ונמצא שאדם שותה אחר הבהמה. ומכאן הוכיח שכן הוא שגם בשתייה בהמה קודמת. אך ראיתי במקור חסד (שם) שהרגיש בזה ותיירץ, דהתם (דכתיב 'ושבעת') דקאי על שתיה שבתוך הסעודה שאכל אחרי שנתן לבהמה. ובספר ילקוט יוסף ח"ג (עמוד קיג) מתרץ תירוץ נוסף. ע"ש.

פרשת חוקת

אולם, ידועה אזהרת האריז"ל שלא לגדל בעלי חיים, ואם מגדל שיזהר באכילתם וכו' ולבל יצטערו! ועיין בברכי יוסף (סימן קנז). וה' יברך את עמו בשלום ויפיל חומת הערב רב ובא לציון גואל אמן.

וירם משה את ידו ויך את הסלע במטהו פעמים ויצאו מים רבים ותשת העדה ובעירים (כ,יא)

ופירש"י, דלפי שבראשונה לא הוציא אלא טיפין לפי שלא צוה המקום להכותו אלא ודברתם אל הסלע, והמה דברו אל סלע אחר ולא הוציא, אמרו שמא צריך להכות כבראשונה שנאמר והכית בשר, ונזדמן להם אותו סלע והכהו, ע"כ.

ולכאורה קשה, דאחרי שמתחילה נקטו דבעי דיבור אלא שלא הועיל משום שהיה סלע אחר, אמאי הכו בסלע אחר, וממנ"פ אי נקטו דבעי דיבור ומה שלא הועיל הדיבור הוא משום שאין זה אותו סלע, הו"ל לדבר אל סלע אחר, ואי נקטו דבעי הכאה ומש"ה לא הועיל דיבורם הו"ל להכות לאותו סלע שדיברו אליו כיון שהחסרון הוא במה שבסלע זה היה דיבור ולא הכאה, אבל מה הענין של הכאה בסלע אחר.

ולעיל מינה כתיב (פסוק ח) קח את המטה והקהל את העדה אתה ואהרן אחיך ודברתם אל הסלע לעיניהם ונתן מימיו והוצאת להם מים מן הסלע, ועיין ברמב"ן ואוה"ח שעמדו על התוספת של סיפא דקרא במש"כ והוצאת להם מים מן הסלע וגו', והרי כבר כתיב ברישא דקרא ונתן מימיו, ולכאורה כפלו הדברים.

ונראה עפ"י מש"כ רש"י (לקמן פסוק יב), עמש"כ שם ויאמר ה' אל משה יען לא האמנתם בי להקדישני לעיני בני ישראל לכן לא תביאו את הקהל הזה אל הארץ, ופירש"י שאילו דברתם אל הסלע והוציא הייתי מקודש לעיני העדה ואומרים מה סלע זה שאינו מדבר ואינו שומע ואינו צריך לפרנסה ונקיים דבורו של מקום ק"ו אנו, ע"כ. ונראה דענין קיום דבורו של מקום ע"י הסלע אין לו מקום אא"כ יש כבר בסלע את התכונה ליתן מים, אלא שאין זה תפקידו של הסלע למים ולכן אינו נותן את מימיו, וע"י ציוויו של מקום עשה מה שנצטווה אע"פ שאין זה תפקידו, ומחמת הציווי, ודמי להא (דחולין ז, א) בגינאי נהרא שאמר לו רפב"י פלוג לי מימך כיון שהולך אני בציוויו של מקום, אבל אם לא היה בסלע מים אין כאן ענין של ציווי המחיש את הסלע כיון שאין בו מים ומהיכן יתן מים ע"פ חיוב הציווי כשאין בו מים, ורק עי"ז שכבר היו בו מים מהכאה ראשונה שמזמן יציאת מצרים, וכמבואר (בשמות יז), אלא שמשמטה מרים פסק וכמוש"כ רש"י (לעיל פסוק ב), נאמר בזה למשה שלא נשתנתה מהותו של הסלע מעכשיו לסלע דעלמא שאין בו שייכות מים, אלא רק שפסק מליתן מימיו שעדיין ישנם בו, וע"ז נאמר לו ציווי לסלע שימשיך ליתן את מימיו מכח חיובו לשמוע לציוויו של מקום.

ונמצא לפ"ז ששתי עניני פלאות היו בסלע, א' במה שהיה בו כח למים, וב' שנתן את מימיו החוצה אף שאין זה תפקידו אחר מיתת מרים, וזה נראה במש"כ (בתהילים קיד, ח) ההופכי הצור אגם מים חלמיש למעינינו מים, ועיין ברמב"ן כאן שהביא להאי קרא לענין המים שמן הסלע, והיינו ב' נסים נעשו בכח ה', א' ההופכי הצור אגם מים, דצור אינו ענין למים ומ"מ נהפך לאגם שיש בו מים, אבל כנ"ל אכתי אינו מחייב שיצאו ממנו המים המכונסין בו, ומשום שרק אגם המכונס בו מים הוא ולא מעיין המוציא את מימיו החוצה, וע"ז כתיב חלמיש למעינינו מים דחלמיש הוא קשיות וחוזק ומשום שגם כשיש בו מים ע"י תוקף וחוזק הענין של סלע שאינו ענין למים נשארים אצלו, המים בגדר אגם מים שאינו כמעין המפכה ומוציא מימיו לחוץ, וע"ז כתיב שדבר נוסף עשה ה' והוא שמחלמיש המנגד להוצאת המים, עשאו ה' מעיינו מים שיצאו המים לחוץ כבמעין, שכנ"ל ב' חידושים ישנם כאן וביארן הכתוב.

וזה מבואר מעצם הענין דחזינן שבפעם ראשונה אכן היה ע"י הכאה, ורק כאן נצטוו ע"י דיבור בלבד, ואם ע"י דיבור יש להקדישני שאין ע"י הכאה וכמוש"כ רש"י דמה"ט נענשו, מ"ש שבפעם ראשונה לא נעשה

פרשת חוקת

הנס ע"י דיבור ועי"ז יהא יותר להקדישני, וכבפעם שני'.

אכן למש"כ בפעם ראשונה דבעי לעשות צור לאגם מים, אין כאן ענין של ציווי אלא כח מיוחד ניתן למשה לשנות הסלע לאגם מים, והוא בגדר הכוחות שהיו לו בעשיית אותות ומופתים במצרים ע"י המטה, וה"ה כאן עשה בגדר זה ע"י המטה, ולכך התם נקט דוקא צור, אבל בפעם שני' שכנ"ל לא פסק הענין של אגם מים אלא רק בטל הענין של למעיינו מים התלוי בציווי, נאמר לו לעשות ע"י ציווי שיש בו להקדישני לעיני בני"ל למוד ק"ו מזה לשמיעת ציווי ה' וכמוש"כ רש"י, וזה אירע רק בפעם השניה שבו נאמר בל' סלע.

ועיין בילקו"ש כאן עמש"כ ודברתם אל הסלע, וז"ל והכיתם לא נאמר, א"ל כשהנער קטן רבו מכה ומלמדו כיון שהגדיל בדיבור הוא מייסרו, כך אמר הקב"ה למשה כשהי' סלע זה קטן הכית אותו שנאמר הבית בשר, אבל עכשיו ודברתם אל הסלע שנה עליו פרק אחד והוא מוציא מים מן הסלע, ע"כ. וצ"ב מאי חילוק יש בין קטן לגדול ומה משל הביא לכאן.

ולהמתבאר א"ש, שנער קטן אינו בר ציווי אלא בעי מעשה לשנות רצונותיו וטבעו וזאת ע"י הכאה, וכן היה בסלע בפעם ראשונה שבע"כ בעי לשינוי טבע ול"ש ציווי בזה, ורק בפעם שני' שכבר יש בו מים, וכלשון סוף המדרש והוא מוציא מים מן הסלע, שתלוי בסלע להוציא מימיו הו"ל כנער גדול שאינו צריך שינוי רצון וטבע אלא צריך ציווי שישמע לקולו, וה"ה כן בסלע עכשיו כשכבר יש בו טבע המים נצרך הוא לציווי. והמעין בקראי ובדברי המדרש כאן יראה דהדברים מדויקים להפליא, ואכמ"ל.

לכן לא תביאו את הקהל הזה אל הארץ (כ,יב)

ובבעל הטורים כתב 'לכן' בגימטריא מדה במדה.

ויש לדקדק מהי המדה כנגד מדה שלא להכניסם לארץ הקודש.

ומשמיה דהגאון רבי מרדכי מן זצ"ל מוטו שהביא על כך דברי המדרש שאמר בעת שהכה משה את הסלע 'לא היה לו למשה להכות את הסלע אלא לומר דברי תורה והמים היו יוצאין מאליו', וביאר דזהו מעשה החטא. שהרי אם היה אומר משה דברי תורה והיו רואין כל ישראל שיוצא בעקבות כך מים, היתה התורה מתקדשת בעיני ישראל לראות מהו כוחה של תורה עד כי איתני הטבע משתנים ויוצא מן הסלע מים, וזהו החטא שנזקף לו למשה שהחסיר בקידוש השם שהיה עושה במעשיו כפי ציווי ה'.

ומעתה י"ל, דהיות והיה חסר לו בקידוש השם, מי שחסר לו בקידוש השם אינו יכול להיות המנהיג ולהכניסם לארץ ישראל ולהנהיג בה את כלל ישראל, וזהו מדה כנגד מדה שכתב הבעה"ט שנהג בו ה' שלא הכניסם לארץ הקודש.

ויראו כל העדה כי גוע אהרן ויבכו את אהרן שלושים יום כל בית ישראל" (כ,כט)

מעלת העושה שלום בין איש לחברו.

הגמרא במסכת תענית (דף כ"ב ע"א) מספרת על רבי ברוקא, שהיה רגיל להתהלך בשוק של 'בי לפט' (שם מקום), והיה רגיל אליהו הנביא אצלו. שאל רבי ברוקא את אליהו, "האם יש כאן בשוק אדם שהוא בן

פרשת חוקת

עולם הבא.?" השיב לו אליהו "לא". בינתיים עברו בשוק שני אחים, הצביע עליהם אליהו ואמר: "אלו בני עולם הבא". הלך רבי ברוקא ושאלם "מה מעשיכם?"

השיבו לו: "אנשים בדחנים אנחנו (שמחים ומשמחים בני אדם. רש"י), מבדחים אנשים עצובים, וכשיש שניים שיש ביניהם מריבה, אנו טורחים להשלים ביניהם על ידי דברי בדיחותא".

והנה, בפירוש ה'גאון יעקב' שאל שתי שאלות נפלאות על המעשה: א) מדוע הוצרך רב ברוקא לשאול את אליהו הנביא האם יש כאן אנשים שהם בני העולם הבא, מהי התועלת שבידיעה זו, וכי חיפש שידוך לביתו או לאחותו! ב) יותר יש לתמוה, על תשובת אליהו הנביא - וכי יתכן להצביע על אנשים אשר המה בחיים ולומר שהם בני העולם הבא?! וכי יש לאדם 'תעודת ביטוח' שיישאר צדיק כל ימיו, הלא "הן בקדושיו לא יאמין" (איוב ט"ו, ט"ו), ואפילו על אבות העולם לא ייחד הקב"ה שמו בחיי חיותם (רש"י בראשית ל"א, מ"ב), כי מי יודע מה יהיה באחריתו!?

ויישב את הדברים ה'גאון יעקב' כדלהלן, והדברים מתוקים מדבש:

עלינו לדעת, כי תענוג העולם הבא, הוא תענוג אשר לא יצויר כלל בעולם הזה, לא ממינו ולא מסוגו, והוא, כי בכל תענוגי העולם הזה מהול גם קורטוב של עצב, בכל שמחה ועונג בעולם הזה, יישאר האדם עם נימה של 'היה יוכל להיות יותר טוב', בכל דבר חדש ויפה שיקנה, יהיה דבר מסויים שאינו מושלם, וכן יצטער מהפסד הממון, וגם כשיאכל וישבע מכל תענוגים, ריבוי המאכל יזיק לו, ופעמים שיוליד בו חולאים רעים רח"ל וכו'. בעולם הבא לעומת זאת, התענוג הוא אמיתי, ללא שום עצבות. והנה, אם ירצה אדם להרגיש מעט בעולם הזה 'מעין העולם הבא', יוכל להגיע להרגשה זאת רק כאשר יהיה שמח וטוב לב בכל ענייניו, ויקבל הכל באהבה ובשמחה, ולא יתעצב מכל המקרים אשר יזדמנו לו, כי יאמר, הלא מתת השי"ת הוא, ולמה זה אתעצב. וגם כאשר יראה אחרים מתעצבים או מתקוטטים, גם כן ירבה שלום וינחם את ליבם. ובאם יתנהג על זה האופן, אז יזכה ליהנות מעט בעולם הזה מעין העולם הבא.

כעת נוכל להבין, ששאלת רב ברוקא לאליהו הנביא היתה - האם יש כאן אנשים, שבזה העולם משיגים קצת מהנאת העולם הבא? וכוונתו היתה, ללכת וללמוד מהם היאך ניתן להגיע להנאה זו.

והראה לו אליהו הנביא את הבדחנים הללו, כי הם תמיד שמחים, ללא עצבות כלל, וגם מקרינים מהשמחה שלהם על אחרים, מרחיקים את הקטטות והמריבות ועושים שלום בין איש לרעהו, על ידי כך שמראים להם שכל העולם הזה הבל הבלים, חולף כרוח נושבת, ולא כדאי להתעצב ולהתרגז בשביל עולם שהוא כ'אבק פורח', וכך היו משמחים אותם עד שהיו מתפייסים והופכים למאושרים.

הנהגתם ואושרם של משמחים אלו, היא קצת דוגמת העולם הבא, אשר אין שם עוצב ורוגז, והכל בתכלית התענוג והשלום!

ובפירוש ה'עיון יעקב' כתב, כי העושה שלום בין איש לחבירו, הרי הוא בכלל מזכה הרבים, והרי שנינו, שכל המזכה את הרבים, אין חטא בא על ידו, ולכן היו מובטחים שהם בני העולם הבא!!

הנחשים השרפים (כא,ו)

מהם הנחשים ומהם השרפים?

מסבירים ה"כלי יקר" וכן המהרי"ל דיסקין הסבר נפלא שהיו שני סוגים של נחשים האחד נחש והשני

פרשת חוקת

שרף. והטעם בזה הוא שמכיוון שבב"י דיברו כנגד הקב"ה וכנגד משה באו הנחשים והשרפים, הנחשים באו למחות על כבודו של הקב"ה והשרפים כנגד מה שדיברו על משה וכמו שכתוב באבות פרק ב' משנה י' "הוי מתחמם כנגד אורן של חכמים והוי זהיר בגחלתן שלא תכוה שנישיתן נשיכת שועל ועקיצתן עקיצת עקרב ולחישתן לחישת שרף וכל דבריהם כגחלי אש".

ובזה הם מיישבים שאלה גדולה שהקב"ה ציוה למשה עשה לך שרף ואילו הוא עשה נחש? ומיישבים שהקב"ה אמר למשה עשה לך שרף, משום שאני מוחל על כבודי אבל עבור כבודך תעשה שרף. אך משה עשה נחש משום שמשה אמר שעל כבודו הוא מוחל אך על כבוד שמים צריך לעשות שרף.

אוי לך מואב אבדת עם כמוש נתן בניו פליטים ובנותיו בשבית למלך אמורי סיחון (כא,כט)

ולכאורה צער זה היה להם להצטער אחר שכבש סיחון את מואב, דצער הוא שבנותיו נשבו, אך מה מקום לצער זה אחר שכבשו ישראל את סיחון.

אלא דאיתא בגמ' (גיטין לז, ב) דעובד כוכבים קונה את העובד כוכבים למעשה ידיו אך לא לגופו. והנה הכסף משנה (פ"ט מהל' עבדים ה"ד) נסתפק, דעכו"ם שקנה את העכו"ם בשביה ע"י כיבוש מלחמה והוי דינא במלכותא, האם בכה"ג קונה אותו אף לגופו (כמו כשישראל קנה את העכו"ם בכיבוש), או דאף בכה"ג אינו קונה אותו אלא למעשה ידיו, אך לא לגופו.

בכך י"ל דמואב התנחם, דלא ניקנו בנותיהם של מואב לסיחון אלא למעשה ידיהם אך לא לגופם. וא"כ עתה כשכבשו ישראל את סיחון, יצאו בנותיהם לגמרי לחירות. שהרי נאמר 'אל תצר את מואב ואל תתגר בם מלחמה'.

אכן המושלים טענו, דע"י דינא דמלכותא קונים אף לגופם, ולכן אמרו 'אוי לך מואב', שאין לך להתנחם בכיבוש ישראל, מאחר שמלך אמורי קנה אותן לגופן וישראל ירשו נכסי סיחון, ובנותיך בכלל הנכסים ומותר להשתעבד בהן.

אל תירא אותו כי בידך נתתי אותו (כא,לד)

יש משל במדרש שעלול להביא לייאוש, ולהתייאש הרי אסור! המשל בציפור שבנתה קן על שפת הים. בא גל ענק ושטף את הקן. כעסה הציפור והחליטה לנקום בים. לייבשו. לקחה במקורה טיפת מי ים, ושפכה לחול. שאבה עוד טיפה, ושפכה לחול...

הציפור ודאי מתה מזמן. הים, עד כמה שראינו לאחרונה, עדיין מלא...

גל של משטמה ועוינות, גל של הטמעה וכפירה, עלה ושטף את עולי יהדות המזרח. שלושת אלפי שנות יהדות מושרשת, מסורות מפוארות, מורשת נפלאה, מנהגים והליכות, נשטפו בגל של "כור היתוך" מתנשא, של "אנחנו יודעים מה טוב עבורכם". אתם הפראים ואנו המתורבתים, אתם הבורים ואנו המלומדים. אתם המחזיקים באמונת אבות ואנו היוצרים עם חדש, תרבות חדשה.

בא הגל ושטף את הקן, עם הגוזלים הרכים. הטביעם! בתי הסוהר מלאים בגוזלינו.

פרשת חוקת

זה לא היה במרוקו, לא בתוניסיה, לא בלוב. לא בפרס ובעירק, לא בארם צובא ובטורקיה, לא בתימן ובעדן. בנינו לא היו שם גנבים ושודדים, לא פושעים ורוצחים. לא סוחרים בסמים. ישרי דרך היו, טהורי לב וזכי מעש. טובים לשמיים וטובים לבריות. נהנים מיגיע כפיהם, נשמעים לרבותיהם, שלמים עם עצמם, עם משפחתם, עם קהילתם, עם אלוקיהם. בא גל, ושטף את הקן המשפחתי, הרס ולא חמל! היכן הליכוד המשפחתי, התא המשפחתי החם, הכבוד ההדדי? היכן כיבוד ההורים, נשיקת ידיהם, הרכנות הראש לברכה? היכן כיבוד הזקנים, הידור פניהם בהערצה? ים החילוניות, ים הריקנות, ים התווה הנבוב, תרבות הכלום, בא ושטף!

באה הציפור, אם האפרוחים, ומבקשת... לייבש את הים! את ים החולין, ים החילוניות. להציל את האפרוחים, להשיבם אל חוף המבטחים. מה כוחה של הציפור? לייבש טיפה, ועוד טיפה - והים כה גדול ורחב ידיים, על מעמקי מצולותיו וגובה גליו!

הציפור והים

במה מייבשים את המים הזידונים? בייסוד שיעור תורה, ועוד אחד. בהקמת בית כנסת, ועוד אחד. ועוד אחד, ועוד אחד. ולא פעם מתגנבת המחשבה: טיפה ועוד טיפה, שיעור ועוד שיעור - כלום אלו ייבשו את הים?!

את התשובה מצאנו בפרשת השבוע. משה רבינו עליו השלום יוצא למלחמה כנגד עוג מלך הבשן. עוג, שעקד הר בן שלוש פרסאות ונשאו על ראשו, לקבור תחתיו את כל מחנה ישראל, חלילה. מה כוחו של משה רבינו כנגדו? כנגד נפיל ענק, גורד שחקים אנושי? הרי זו שאלתנו.

וה' מצווה: "אל תירא אותו, כי בידך נתתי אותו!" הכיצד? מספרים חז"ל: ראשית, ההר העצום ירד עד לצווארו של עוג. הוא היה לענק עיוור, חסר ישע, אובד דרך. הרי זו ממש תסמונת התרבות המערבית המבולבלת, התוהה, האובדת! ושנית: "משה, כמה גובהו - עשר אמות. נטל כידון בן עשר אמות, וקפץ עשר אמות, והיכה את עוג בקרסולו - והרגו".

ראית אדם שמת מדקירה בקרסולו? נפיל שמת מדקירת מחט? ודאי שלא. אבל זו הנהגת הבורא עימו: אתם עשו את שלכם - ואני אשלים: "אקרא לאל גומר עלי", אני אגמור בעדכם... אתם תפרשו רשת שיעורי תורה- & אני אחולל את המהפך, אביא את הגאולה!